

ကညီလှိုင်လှိုင်ဟံဉ်ဃီတၢ်ကူဉ်သ့အကလုာ်ကလုာ်

တၢ်ကူဉ်သ့လၢတၢ်ကြးပသးပုၤနီဉ်

Traditional Karen Household Tips (Sgaw Karen Version)

ဟံၣ်ဃီတၢ်ကူၣ်သ့- တၢ်ကူၣ်သ့လၢတၢ်ကြၢၢ်ပသးပုၤနီၣ်

Drum Publication Group

P.O Box 66

Kanchanaburi 71000

Thailand

October 2005

drum@drumpublications.org

ISBN - 974-93681-2-6

တၢ်ဂ့ၢ်ခိၣ်တီတဖၣ်

အဆၢဒိၣ်(၁)ပှၤကညီလၢပျၤတဖၣ်အတၢ်လၢ်အိၣ်သးသမူအကျဲ	၁
အဆၢဒိၣ်(၂) တၢ်ဖိအိၣ်တ့ၤအိၣ်အကျဲကပူၤ	၈
အဆၢဒိၣ်(၃)တၢ်ဟံၣ်ကီၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ထွဲဟံၣ်ဇီၤယီၤဇီၤ	၃၉
အဆၢဒိၣ်(၄) ကသံၣ်ယါဘျါဟဲလၢဖၣ်ကပူၤ	၄၄
အဆၢဒိၣ်(၅) တၢ်ဃံတၢ်လၢဟဲလၢဖၣ်ကပူၤ	၅၆

တၢ်ကတိၤလၢညါ

ခွါဆၢကတိၤဆိတလဲအသးအဖီခိၣ်, တၢ်ဒိၣ်ထီၣ်ထီၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးအါ ထီၣ်ဝဲကွၢ်ကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးပဝဲပုၤကညိဖိတဖၣ်စ့ၢ်ကိးဒ်ပုၤအဂၤတဖၣ်ဒိၣ်ထီၣ်လဲၤထီၣ်အသိးပဟ်ယုၤလၢပုၤကျါန့ၣ်လီၤ. တၢ်လူၤထီၣ်ခွါဆၢကတိၤချးန့ၣ်မွၢ်တၢ်လၢအဂ့ၢ်ကစီဒီဘၣ်ဆၣ်တဘျီဘျီပကြးကွၢ်ကဒါက့ၤပမိၢ်ပဟ်ဖံဖုလၢပုၤတဖၣ်အတၢ်အိၣ်မူတၢ်ဖဲတၢ်မၤစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်အိၣ်ဒီးအတၢ်ကူၣ်သ့လၢအလုၢ်ဒိၣ်ပုၤဒိၣ်တဖၣ်လၢဖိသၣ်ခဲအံၤတဖၣ်တသ့ၣ်ညါဝဲန့ၣ်လီၤ.

လံာ် “ဟံၣ်ယီတၢ်ကူၣ်သ့- တၢ်ကူၣ်သ့လၢတကြးပသးပုၤနီၣ်” အံၤမ့ၢ်ဝဲလံာ်တဘျီလၢအဟ်ဖျါထီၣ်ဝဲပုၤကညိဖိတဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအဂ့ၢ်, တၢ်အိၣ်တၢ်အိ, တၢ်သ့ကွၢ်ထွဲဟံၣ်မိၤယီမိၤ, ကသံၣ်ကသီဒီးတၢ်ယံတၢ်လၢလၢအဟဲလၢဖၣ်ကပူၤတဖၣ်အဂ့ၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်ဘၣ်တၢ်ထၢဖှိၣ်ဒီးဟံးန့ၢ်အိၤလၢကညိပိၣ်မုၣ်ကရၢအတၢ်ကွဲးတနီၤဒီးသရၣ်မုၣ်လဲဒၣ်အတၢ်ကွဲးတနီၤန့ၣ်လီၤ. စံးဘျုးဘၣ်ပုၤသ့ၣ်တဖၣ်အံၤလၢဟ့ၣ်ပုၤအခွဲးလၢပကသုအတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤတဖၣ်အယီလီၤ.

ပဝဲသ့ၣ်တဖၣ်ဒ်ပလူၤထီၣ်ခွါဆၢကတိၤအသိးပကြးဟံးယၢ်ဂၢ်ကျါစ့ၢ်ကိးမိၢ်ပဟ်ဖံဖုလၢပုၤတဖၣ်အတၢ်ဟ့ၣ်န့ၢ်သၢပုၤတဖၣ်ထွဲဘၣ်ထွဲဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လံာ်ဖိတဘျီအံၤမ့ၢ်ကဲထီၣ်တၢ်ဘျုးတၢ်ဖှိၣ်လၢပပုၤတဝၢအဂီၢ်တဆံးတက့ၢ်ဒီးကမ့ၢ်တၢ်သးခုလၢကျိၣ်တၢ်ရၤလီၤလံာ်လံာ်ကရူၢ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဆာအိပ်(၁)

ပုဂံကညီဖိလၢပျၢတဖၣ်အတၢ်လုၢ်အိၣ်သးသမူအကျဲ

ပမံၤပပုၤလၢပျၢတဖၣ်လၢအနီၣ်ခိအတၢ်အိၣ်အဂီၢ်အတၢ်မၤအဂ့ၢ်မိၢ်ပုၤမ့ၢ်ဒၣ်ကျိးဒုး, ဖဲးသံၣ်, ထူစံၣ်, သူၣ်ဘုလီၤ. လၢခံအတၢ်သ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဒီးစးထီၣ်မၤလုမၤဝဲၤ, သဲးကျိးမိၤကျိးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပမံၤပပုၤတဖၣ်ဒ်သိးကအိၣ်ဘၣ်အိၣ်ဘၣ်အဂီၢ်ဘၣ်လဲၤဖဲးလဲၤမၤတၢ်လီၤ. ဖဲအလဲၤဖဲးလဲၤမၤန့ၣ်အူထီၣ်ထူ, အူထီၣ်ကွဲၤဒီးတုၤအနၢ်ဟူထူအသိၣ်ကွဲၤကလုၢ်န့ၣ်ဒီးပိၣ်ထီၣ်လိာ်အခံလီၤ. လၢတၢ်ထူစံၣ်ဖဲးဒုးအကတီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢတၢ်ကျိၢ်နီၣ်အဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢတၢ်ကူးဘုအဆၢကတီၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, မၤဒီးမၤကၣ်လိာ်သးအယိတၢ်ဖဲးတၢ်မၤတဖၣ်ဝံၤဝဲကဲဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်န့ၣ်လီၤ. ပုၤမၤသ့အိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပုၤဖျိၣ်ဖိယာ်ဖိ, မုၢ်ကမဲဖိၣ်ဃဲတစံးမၤသကိးဝဲလၢတၢ်ယူတၢ်ဖိး, တၢ်အဲၣ်တၢ်ကွံအပူၤနံၤကဝဲၤပျီၢ်ကဒိသ့ၣ်ဖုံသးညီမၤလုၢ်အုၣ်ထါန့ၣ်လီၤ.

ဘၣ်ဃးတၢ်ယုအိၣ်တၢ်မံၤလၢ်တခါအဝဲသ့ၣ်အစုကဝဲၤအပိးအလိမ့ၢ်ဝဲဒၣ်ချံၣ်, ချံၣ်နီၣ်ပုၤ, ဘီ, ဘီတယူၤပၤ, ပုၤဒီးတၢ်ဂုၤတၢ်ဂၤတနီၤနီၤန့ၣ်လီၤ. အဝဲသ့ၣ်လဲၤလူၤ, လဲၤခး, ဆဲဝၣ်ခိ, ဒီးတ့ၢ်ခိၣ်, ဒီးမၤ, ဒီးထုဒီးမ့ၢ်န့ၣ်တၢ်မံၤလၢ်လၢအဒိၣ်ဒ်အမ့ၢ်တၢ်ယီၤ, ထိးတၢ်, တၢ်ဘီနၢၤဒီးဘီၣ်သိၣ်သ့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်နီၤလိာ်အသးတဂၤတသပၤကိးဟံၣ်ဒဲးဒီးသဝီညါန့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်မ့ၢ်မၤန့ၢ်ဝဲတၢ်မံၤလၢ်လၢအဆံးဖိတခါနီၤလီၤဝဲလၢဒီးသဝီတသ့ဘၣ်အယိနီၤအိၣ်သကိးဝဲဒၣ်ထဲပုၤသ့ၣ်ကုသးပုၤဒီးသရၣ်သမၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

လၢတၢ်လဲၤမၤအိၣ်ညၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤလဲၤသကိးဝဲဒိၣ်ဒီးဆံး, မ့ၣ်ဒီးခွါန့ၣ်လီၤ. တုၤအ
မၤညၣ်န့ၢ်န့ၣ်ဟံၤလီၤသကိးဝဲလၢတၢ်လီၤတတိၤယီၤအပူၤဒီးဖိၣ်ညၣ်ဝံၤနီၤလီၤ
က့ၤဝဲပွဲၤသီးသီး, အဖိၣ်န့ၢ်အါဂ့ၤ, စ့ၤဂ့ၤန့ၢ်ဘၣ်က့ၤဝဲပွဲၤသီးသီးန့ၣ်လီၤ. တၢ်
လၢပကွဲးဖျါန့ၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤတမ့ၢ်တၢ်တဲမ့ၢ်န့ၢ်ဘၣ်. မ့ၢ်တၢ်မၤတၢ်အသးအနီၢ်
ကီၢ်လၢဘၣ်တၢ်မၤအီၤလၢလုၢ်လၢထါန့ၣ်လီၤ. ပမ့ၢ်ပပုၢ်လၢပျၢၤတဖၣ်မ့ၢ်က
နီၤဖိၣ်သၣ်ခွါတဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဖိဒဲးသၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, လၢတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ, လၢတၢ်အိၣ်သ
ကိးအိသကိးတၢ်, လၢတၢ်ရဲလိာ်မုၢ်လိာ်, တၢ်လိာ်ခိၣ်လိာ်ကွဲၤလၢအပူၤဒီးထါ
သတူၢ်ကလၢ်သ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအမၤဝဲ, အထံၣ်ဝဲ, အဲၣ်ဒီးတဲဝဲတဖၣ်န့ၣ်ဒိဝဲ
လၢထါဒီးအထါအိၣ်အါမး, ထါတနီၤနီၤပနၢ်ပၢ်တသ့ဒၣ်လဲာ်ဘၣ်. ထါလၢ
အဒိဝဲန့ၣ်နဟံးန့ၢ်အဒိပညီသ့အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. ပအဲၣ်ဒီးဟံၤဖျါထီၣ်
ထါလၢအဘၣ်ထွဲဒီးတၢ်ဖဲးတၢ်မၤ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအဝဲသ့ၣ်လူၤတၢ်မံၤလၢထွံၣ်န့ၣ်မၤဝဲလၢထါဒီးစံးဝဲ-

ပုၤမ့ၢ်လၢပျၢၤထီၣ်လွံၢ်ဇီၤ
ပုၤပုၢ်လၢပျၢၤထီၣ်လွံၢ်ဇီၤ
လူၤထွံၣ်ဟံၤဖိဒဲးလဲၤရီ
ပုၤမ့ၢ်ကွၢ်လိထီၣ်လွံၢ်ဇီၤ
ကီၢ်မုၢ်လီၤထူမုၢ်လီၤစိၤ

ဖဲအကျိးစးဖဲးသံၣ်အခါစံးဝဲ-

ပဒိပုၢ်မုၢ်ဒိပုၢ်မုၢ်
ပဒိဝဲမုၢ်ဒိဝဲမုၢ်
ပုၤလဲၤကျိလၢဝဲၢ်အစး
ကွၢ်ထီၣ်ယဲပၤအုးတကျၢၣ်
ဒဲဆိဖိလီၤကျၢၢ်လၢသုး

မှီဝါထိုင်မှီလဲ၊ဆူရဲန့ၣ်စံးဝဲ-

ဟံးထိုင်မှီဆွံလဲ၊ဆူရဲ
ထိုင်လွံၣ်ပွၤလီၤကံၤလီၤကုၤ
ဟံးထိုင်မှီဆွံလဲ၊ဆူဝဲ၊
ထိုင်လွံၣ်ပွၤလီၤမိၣ်လီၤမဲၤ

ဖဲအဝဲသ့ၣ်မၤရဲမှီထိုင်ဘၣ်ဝဲလၢအဘုဂ့ၤဟုဂ့ၤဝဲဒီးလၢတၢ်သးခုအပူၤမၤ
ထီၣ်စံးဝဲ-

ဖိအဘုဂ့ၤအဘဲဂ့ၤ
အိၣ်ဘၣ်မှီသးဘၣ်ဒီးဆု

ပမံၤပပှ်လၢပျၢၤအိၣ်တၢ်ဒ်လဲၣ်.

ပမံၤပပှ်လၢပျၢၤတဖၣ်ဖဲအဝဲသ့ၣ်အိၣ်တၢ်အခါဆုၣ်နီၤအိၣ်သကိးဝဲယူယူဖိ
ဖိးလၢသဘံၣ်တဘျီယီၤအပူၤလီၤ. တၢ်လၢသဘံၣ်န့ၣ်လီၤကံၤဒ်တိလီၤဖိ
လဲၣ်အသိး, ထုဝဲလၢဆုၣ်အိၣ်ဒီးအခိၣ်လွံၣ်ခိ, ပျဲဝဲလၢသ့ၣ်ထုးသူကကြၢၣ်လီၤ.
အိၣ်မှီလၢသဘံၣ်အပူၤ, ဟံလီၤကသူခွဲးကျိးခိလၢအခါသး, နၤစံးဘိးအိၣ်
ယၤစံးဘိးအိၣ်, အိၣ်သကိးဝဲတပူၤယီၣ်ဒီးတၢ်အဲၣ်တၢ်ကွံန့ၣ်လီၤ.

ပသးပှ်တဖၣ်ဖဲအိၣ်မှီအိၣ်ထံအဆၢကတီၢ်ဒ်လဲၣ်ထံၣ်ဝဲတၢ်မၤမုၢ်အ
သးအကျဲဒီးဒိဝဲလၢထါဒ်အံၤ-

ဆုၣ်နီၤသယဲၤအိၣ်ယုၣ်မှီ
ဆၢထၢၣ်သယဲၤမိၣ်ကွၢ်ဂ့ၤ
ခွဲးလီၤမ့ၤဝါကဖိလီ

အိပ်မုဆုန်နီယုဒီးဖိ

ပမုံပပှ်တဖှ်လၢတၢ်အိပ်တၢ်အီအပူၤန့ၣ်အိပ်စ့ၢ်ကိးဒီးတၢ်ပလီၢ်ပဒီလီၤ.
ဟ့ၣ်ပလီၢ်လိာ်အသးလၢအသုတမူၤသံမူၤဟါမၢ်တဂ့ၤအဂီၢ်ဒီးကပလီၢ်ပဒီသး
လၢတၢ်ကိးမံၤအဂီၢ်စံးဝဲ “အိပ်အူသ့ၣ်ကတိၤဆိကမိၣ်” ဒီးဒိစ့ၢ်ကိးဝဲလၢထါ
လၢအဂၤတဖှ်ဒီးစံးဝဲ-

နအိပ်သ့ၣ်တဖှ်သ့ၣ်အမံၤ

နါစါနကမူၤသံ

ပမုံလၢပျၢၤတကလုာ်

ပပှ်လၢပျၢၤတကလုာ်

အိပ်ဒ့ၣ်တဘိးဒ့ၣ်အနီၣ်

အိပ်ညၣ်တဘိးညၣ်အနီၣ်

ဖိသၣ်ခဲအံၤတကလုာ်

အိပ်တၢ်တကူးဘၣ်အဟူး

အဝဲသ့ၣ်တဖှ်အိပ်တၢ်န့ၣ်တအိပ်လုာ်ကိအိလုာ်ကဟ်ဘၣ်. အိပ်တဘျီဒီး
ကူးအဟူးလီၤ. အိပ်ညၣ်တဘိးဒီးကူးအဟူးလီၤ. ဒ်န့ၣ်အသိးတၢ်အိပ်တနီၤ
မ့ၢ်အိပ်ဝဲဒီးမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဝဲလၢတဘၣ်လိာ်ဒီးအဝဲသ့ၣ်န့ၣ်ကျဲးစးပးဆူးဝဲလီၤ.

ပူၤပအံၤပြံပအံၤပြံ

ဖိပအံၤပြံပအံၤပြံ

ယဆၢတၢ်ဆူးအိပ်တဂ့ၤ

ယဆၢတၢ်ဆါအိပ်တဂ့ၤ

တၢ်ဆူးအိပ်ဆူးတဖျုး

တၢ်ဆါအိပ်ဆါတဖျုး

တဘျီဘျီအိသံးဒီးမုၢ်ကိးပသူသးဝံၣ်တၢ်ဒီးစံးဝဲ-
ဘၣ်တမုၢ်တကြးကအု
သံးတမိတဂ့ၤအံၣ်အု

တၢၤသူတၢၤသၣ်တၢ်သၣ်တၢ်ဖိတဖၣ်မုၢ်တဖၣ်မုၢ်တမံးဘၣ်ဒီးဟ့ၣ်ပလီၤ
လီၤသးဒ်သိးသုတဘျီ, သုတဒီးတဂ့ၤဒီးစံးဝဲ-

တမ့ၤသၣ်လၢဟံၣ်ကိၣ်ဒု
သၣ်တမ့ၤလၢဟံၣ်ကိၣ်ဒု
သုတအံၣ်ဖိဒဲလဲၤဘွ
သုတအံၣ်ဖိသၣ်လဲၤဘွ
အိၣ်တုၤအမံၤဘီယုၤယုၤ
အိၣ်တဒုဖိအိၣ်တဒု

တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်သုတအိၣ်ထဲတဘျီဒီးဝံၣ်တဂ့ၤ. ကျဲးစးကတီၤဝဲဒ်သိးလၢ
ခံလၢလၢကအိၣ်ဘၣ်ဒီးဝဲအဂီၢ်န့ၣ်ဒိဝဲလၢထါဒီးစံးဝဲ-

အိၣ်ဒုၣ်ကတီၤလၢ
အိၣ်ညၣ်ကတီၤလု

စံးစ့ၢ်ကိးဝဲ-

ဟံၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဝဲအလုၤလီၤ
ဒုလီၤပှၢ်ဝဲအလုၤလီၤ
သ့ၣ်ခိၣ်သံပအိၣ်ကတီၤ
ဝံၣ်ခိၣ်သံပအိၣ်ကတီၤ
ကတီၤသူၣ်လီၤယုၣ်အသီ
သူၣ်လီၤကတီၤယုၣ်အသီ

တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤမ့ၢ်ဝဲပမ့ၢ်ပပုၤအထါလၢပျၢၤတနီၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်တဖၣ်ပၢ်ထီၣ်ဒီးအိၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်တၢ်မၤလ့ၣ်, မၤဆံၣ်, မၤ
အုၣ်ဟံးဝဲဒီးတုၤအကၤထီၣ်အဆၢကတီၢ်န့ၣ်တၢ်ဖိအိၣ်ဖိအိၣ်က့ၤဝဲဒီးအအံၤမ့ၢ်
တၢ်ကူၣ်သ့တမံၤလီၤ. ပမ့ၢ်ပပုၤလၢပျၢၤတဖၣ်ဟ့ၣ်ပလီၢ်ဖိလံၤတဖၣ်ဒီးစံးဝဲ
တၢ်ကကၤဘုကကၤဟ့ၣ်, တၢ်ကကၤတၢ်ဝါသၢမံၤ, တၢ်ဝါသၢမံၤမ့ၢ်ဟ့ၣ်,
အံၤသ့ၣ်, ဘဲဒီးပထံၣ်ဘၣ်စဲယဲၤတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤကၤဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲတၢ်ကၤအဆၢကတီၢ်ဒ်သီးတလီၤဒိသံအဂီၢ်စံးဝဲ-

မ့ၢ်ဝါခိၣ်သံမၤလိာ်ဒီး

ပုၤဝါမဲသံမၤလိာ်ဒီး

မၤလိာ်ကတီၢ်ခုၣ်အချံ

မၤလိာ်ကတီၢ်န့ၣ်အချံ

ကတီၢ်မ့ၢ်ပွဲၤထီၣ်သၢဆံ

တၢ်ကၤန့ၣ်က့ပတသံ

တၢ်အိၣ်န့ၣ်ဂံၢ်န့ၣ်ဘါ

ပကဘၣ်အိၣ်တၢ်အိၣ်န့ၣ်ဂံၢ်န့ၣ်ဘါဒ်သီးပကပွဲၤဒီးတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့အဂီၢ်န့ၣ်
လီၤ. တၢ်အိၣ်န့ၣ်ဂံၢ်န့ၣ်ဘါလၢအဂ့ၤတဖၣ်န့ၣ်မၤစၢၤပုၤဒ်သီးပကဒိၣ်ထီၣ်ပွဲၤဒီး
တၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, ဂံၢ်ဘါလၢကဖံးတၢ်မၤတၢ်ဒီးကဒိတဒၢတၢ်ဆါတဖၣ်က
န့ၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ပျာကညီတဖန်အတံအိပ်မိ၍ပျာမုၼ်ဝဲမုၼ်ဘၣ်ဆၣ်ပအိၣ်ထဲမုၼ်တခါမိၼ်န့ၣ်တသ့ဝဲဘၣ်. ပကဘၣ်အိၣ်စ့ၣ်ကိးဒီးတံအိၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်တံဒီးတံလၣ်တံဖံးတံညၣ်ဒီးသဘ့ချံအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တံအိၣ်ဖဲအအိၣ်ဒီးပျာမ့တမ့ၢ်တံအိၣ်လၢအပျာဒိၣ်ဘၣ်ဆၣ်ပမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဖိအိၣ်အိၤဒီးသ့ကတဲာ်ကတီၤအိၤဒ်သိးတံအိၣ်အထူးအစီသုတလီၤမၢ်တဂ့ၤဒီးကမ့ၢ်ဖဲယဲၤတံအိၣ်လၢအပျာဒီးတံဂံၢ်တံဘါန့ၣ်လီၤ. ဖဲပကတဲာ်ကတီၤတံအိၣ်အခါပကဘၣ်ပလီၤသးလၢတံကဆွဲကဆိစ့ၣ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တံဖိအိၣ်တုၤအိၣ်တံန့ၣ်အရ့ဒိၣ်လၢဟံၣ်ဖိယိဖိတဖျၢၣ်ဘၣ်တဖျၢၣ်အဂီၢ်ဒီးပဖိအိၣ်တံ, မၤအိၣ်ကိၣ်မ့ၢ်သ့န့ၣ်တလိၣ်ပပျာအိၣ်တံလၢတံချၢဘၣ်ဒီးတံလၢာ်ဘျုးလၢာ်စ့ၣ်ကိးန့ၣ်လီၤ. တကးဒ်ဘၣ်ပမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤဆါအိၣ်စ့ၣ်ကိးပမၤဆါအိၣ်သ့ဝဲဒ်အယိပကမၤန့ၢ်အါထီၣ်တံဟဲန့ၣ်လၢဟံၣ်ပူၤယိပူၤတဆံးတက့ၢ်စ့ၣ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

ဖဲပတူၢ်လိာ်တမ့ၢ်တပျီၤလၢဟံၣ်ယိပူၤအခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, မၤဆါတံအိၣ်တံအိၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤပကဘၣ်သ့ကတဲာ်ကတီၤအိၤဒ်ကလီၤအိၣ်လီၤအိၣ်အဂီၢ်စ့ၣ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ပကသ့မ့ၢ်သန့ကတဲာ်ကတီၤ, တံဟဲဖိဘၣ်ဆၣ်ပမ့ၢ်ဒီးလီၤ, ဆိလီၤတံဒီးတံလၣ်ယံယံလၢလၢဒီးခွဲးလီၤအိၣ်လၢလီၤခိဂ့ၤဂ့ၤအပူၤန့ၣ်ပကွၢ်ဖျါလီၤအိၣ်န့ၣ်လီၤ. ပမၤမ့ၢ်သ့န့ၣ်မၤန့ၢ်ကျိးခိ, ဝဲခိတဖၣ်ဒီးပမ့ၢ်ကယၢကယဲးကံၣ်ဒီးဝဲထီၣ်အိၣ်န့ၣ်ကဖျါယံဖျါလၢဒီးထူးန့ၢ်ပသးစ့ၣ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

တကးဒ်ဘၣ်လၢတံကွၢ်ထွဲဖိဆံးဖိလၢအိၣ်တံကိတဖၣ်စ့ၣ်ကိးပမ့ၢ်ကတဲာ်ကတီၤန့ၢ်အဝဲသ့တံအိၣ်လီၤအိၣ်လီၤအိၣ်, အိၣ်ဒီးအလွဲၤဖိတဖၣ်န့ၣ်အဝဲသ့တံကဖျါယံဖျါလၢဘၣ်အိၤဒီးလီၤအိၣ်လီၤအိၣ်ဘၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢပမၤန့ၢ်အဝဲသ့တံဒီးတံလၣ်အလွဲၤအကလုာ်ကလုာ်အယိအိၣ်ဝဲကဘဲတကးဒ်ဘၣ်က

ဂုဏ်ကီးလာအတာအိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချအဂီၢ်လီၤ. အဝဲသ့ဉ်မ့ၢ်အိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချန့ဉ် ပဝဲစုၢ်ကီးပတလီၤဘျဲးဘဉ်န့ဉ်လီၤ. အဂ့ၢ်ဒဲလဲဉ်န့ဉ်မ့ၢ်လာတာအိဉ်ဆူဉ်အိဉ်ချ န့ဉ်မ့ၢ်တၢ်လုၢ်ဒိဉ်ပွၤဒိဉ်တခါလာဟံဉ်ဖိဃီဖိတဖူဉ်အဂီၢ်အလီၢ်န့ဉ်လီၤ.

အဆၢဒိဉ်(၂) တၢ်ဖိအိဉ်တၢ်အိဉ်အကျဲကပူၤ

ဖဲအဆၢဒိဉ်တခါအံၤပဟ်ဖျါထီဉ်ကညီဖိလၢအအိဉ်လာတၢ်လီၢ်ကိးပူၤဒဲးတဖဉ် အတာအိဉ်တၢ်အိဉ်န့ဉ်လီၤ. ကညီဖိလၢကစၢ်ကျါ, ထံထဉ်စ့, ထးခီ, လာခီ တဖဉ်ကအိဉ်တၢ်လီၤဆီလိာ်အသးလီၤ. ပထၢန့ဉ်လီၤတၢ်အကလုာ်ကလုာ်ဒဲ တကဟံတကပၤအသိးဒီးပကတၢၤအိဉ်သကိးတၢ်လာပအိဉ်ဘဲဒီးဖိအိဉ်, တၢ်အိဉ်, တၢ်အိဉ်ကွၢ်သကိးတက့ၢ်.

က. တၢ်ရံၣ်, တၢ်တၢ်

ပဝဲပုၤကညီဖိတဖဉ်ဖဲပအိဉ်မ့ၢ်အခါတၢ်လာပသ့ဉ်နီဉ်ထီဉ်အဆိကတၢ်န့ဉ် မ့ၢ်ဝဲညဉ်အုဉ်ထံ, မိၢ်ဟဲသဉ်, သဒိဉ်အုဉ်, တၢ်တၢ်အကလုာ်လုာ်န့ဉ်လီၤ. တၢ် လီၢ်တတီးဒီးတတီးအတာအိဉ်တၢ်အိဉ်တဖဉ်လီၤဆီလိာ်အသးန့ဉ်လီၤ. တၢ် လီၢ်တနီၤနီၤကအိဉ်ဝဲညဉ်အုဉ်ထံ, တၢ်လီၢ်တနီၤနီၤကအိဉ်ဝဲသဒိဉ်အုဉ်, သဒိဉ်အုဉ်တၢ်, တၢ်ရံၣ်, တၢ်ရံၣ်ဝုၤ (သဒိဉ်အုဉ်တၢ်, သဒိဉ်အုဉ်ဝုၤ) ဒီးတ နီၤနီၤကအိဉ်အံၤသဉ်ဒီးမိၢ်ဟဲသဉ်တၢ်တဖဉ်န့ဉ်လီၤ. တၢ်အိဉ်တဖဉ်အံၤတၢ် မၤအိဉ်ညီန့ဉ်အိဉ်ပုၤအါဂၤအတာဘဉ်သးအသိးဒီးမ့ၢ်တၢ်အိဉ်လာပုၤက

ညီမိတဖုၣ်အိၣ်ဝံၣ်အိၣ်ဘဲအယိပုၤတနီၤနီၤမ့ၢ်တအိၣ်ဘၣ်ဝဲဘၣ်န့ၣ်အိၣ်ဝဲမ့ၢ်တဘဲဒၣ်လဲၣ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. လၢလၢ်အံၤပကဟ်ဖျါထီၣ်တၢ်တၢ်လၢကညီမိလၢတၢ်လီၤတနီၤနီၤမၤအိၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၁.ညၣ်မ့တမ့ၢ်ထီၣ်ညၣ်တၢ်ရံၣ်ဝုၤ(သဒိၣ်အုၣ်ဝုၤ)

တၢ်လၢအလိၣ် – မိၢ်ဟဲသၣ်ယု, သဒိၣ်အုၣ်, ညၣ်ကိၣ်မ့တမ့ၢ်ညၣ်ဆူၣ်ဖိမ့တမ့ၢ်ထီၣ်ညၣ်, အံၤသၣ်, တၢ်ဆံၣ်(တခိးသၣ်, တဖံၣ်သၣ်, မိၤကျိၢ်သၣ်), သိ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤဒဲလဲၣ်

တၢ်လီၤမိၢ်ဟဲသၣ်ယု, တၢ်ယုၣ်လၢသဒိၣ်အုၣ်ဝံၤကျိၤလီၤညၣ်မ့တမ့ၢ်ထီၣ်ညၣ်အလိၣ်ဆံးဆံးဖိဝံၤယုၣ်လၢသပၤပူၤဖိမံထီၣ်အိၤတက့ၢ်. ဖဲအကလၢ်ထီၣ်အခါထၢန့ၣ်လီၤတၢ်ဆံၣ်တခါခါလၢအမ့ၢ်တခိးသၣ်မ့တမ့ၢ်တဖံၣ်သၣ်မ့တမ့ၢ်မိၤကျိၢ်သၣ်ဒီးထၢန့ၣ်လီၤယုၣ်ဒီးသိတဖဲးတက့ၢ်.

၂.တၢ်ရံၣ်ဘျဲ(သဒိၣ်အုၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးအထံ)

တၢ်လၢအလိၣ်– မိၢ်ဟဲသၣ်, သဒိၣ်အုၣ်မ့တမ့ၢ်ညၣ်အုၣ်, အံၤသၣ်, တၢ်ဆံၣ်(ပနီၤကျဲသၣ်, ဒံဆံၣ်သၣ်ရံၣ်, မိၤကျိၢ်သၣ်)

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤနီၤလဲၣ်

တၢ်လီၤမိၢ်ဟဲသၣ်တၢ်အဘျဲးဒီးတၢ်ယုၣ်လၢသဒိၣ်အုၣ်ဒီးထၢန့ၣ်လၢလီၤခိပူၤမၤ
န့ၣ်ပနီၣ်ကျဲထံတစးမ့တမ့ၢ်ဒံဆံၣ်သၣ်ချံ့မ့တမ့ၢ်မိၤကျိၢ်သၣ်စ့ၣ်ကဘၣ်ထီၣ်ဟံးန့ၢ်
အထံမၤကွၢ်အချံၣ်ဝံၤဘျဲယုၣ်အီၤတၢ်အဆံၣ်အဆၢဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးဂ့ၤဂ့ၤဒီးပ
မ့ၢ်အိၣ်အီၤလၢမ့ၤဒီးတၢ်ဒီးတၢ်လၢန့ၣ်ဘဲဒိၣ်မးလီၤ.

၃. ဘဲဆံၣ်ဒီးဂ့ၤ(ဘဲဆံၣ်ဒီးဆဲးသိဒီးသဒိၣ်အုၣ်)

တၢ်လၢအလိာ် – ဘဲဆံၣ်ဒီး, မိၢ်ဟဲသၣ်, သဒိၣ်အုၣ်, ညၣ်ဒၤမ့တမ့ၢ်ထိးညၣ်,
အံသၣ်, ပသၢဝါမ့တမ့ၢ်ပသၢဂီၤ, သိ

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤနီၤလဲၣ်

သုကဆိုဘဲဆံၣ်ဒီးဝံၤဆိုလီၤအီၤပြံၣ်ဒီးထၢန့ၣ်လီၤအီၤလၢသပၤပူၤယုၣ်ဒီးထံ
ထဲတစးဖိ, ဒီးကးတံၢ်အခိၣ်တစိၢ်ဖိဝံၤဘဲဆံၣ်လၢမ့ၢ်လီၤဘဲလံးဒီးန့ၣ်အီၤတၢ်
အလီၤဘျဲးဂ့ၤဂ့ၤဝံၤစိာ်လီၤအီၤတက့ၢ်.

ဆိုလီၤပသၢဝါမ့တမ့ၢ်ပသၢဂီၤမၤမံလၢသိဝံၤထၢန့ၣ်လီၤမိၢ်ဟဲသၣ်, သဒိၣ်အုၣ်,
ညၣ်ဒၤ, အံသၣ်ဝံၤနွဲးကလဲအီၤဂ့ၤဂ့ၤဝံၤထၢန့ၣ်လီၤဘဲဆံၣ်ဒီးလၢန့ၣ်မံဟ်စၢၤ
ဝံၤနွဲးကလဲအီၤတၢ်လၢအကလဲဂ့ၤဂ့ၤဒီးန့ၣ်သုလီၤ. နမ့ၢ်ထၢန့ၣ်ထိးညၣ်တ
ခိနဘၣ်ဆဲးသိမံဆိထိးညၣ်လီၤ.

၄. ဖုဆံဉ်ဒီးဂုၤ(ဖုဆံဉ်ဒီးဆဲးသိဒီးသဒိဉ်အုဉ်)

တၢ်လာအလိဉ် – ဖုဆံဉ်ဒီး, မိၢ်ဟဲသုဉ်, သဒိဉ်အုဉ်, ညဉ်ဒၢ မ့တမ့ၢ် သဒိဉ်ယု, အံသုဉ်, ပသၢဝါမ့တမ့ၢ်ပသၢဂီၤ, သိ

တၢ်ကဘဉ်မၤအိၤနဲလဲဉ်

ထဲးလီၤဖုဆံဉ်ဒီး, တီၢ်ဘျဲးမိၢ်ဟဲသုဉ်ယုဉ်ဒီးသဒိဉ်အုဉ်, အံသုဉ်ဝံတက့ၢ်. ဆီၣ်လီၤပသၢဝါမ့တမ့ၢ်ပသၢဂီၤမၤမံလၢသိဝံထၢန့ၣ်လီၤဖုဆံဉ်ဒီးအိဉ်ဒီးတုၤ အမံလီၤဘျဉ်တစဲးဒီးထၢန့ၣ်လီၤမိၢ်ဟဲသုဉ်လၢနတီၢ်ယုဉ်ဒီးသဒိဉ်အုဉ်ဝံထၢ န့ၣ်ယုဉ်သဒိဉ်ယုတစဲးမ့တမ့ၢ်ညဉ်ဒၢဝံဒီးနွဲးကလဲအိၤဂ့ၤဂ့ၤမ့ၢ်ဝံဒီးနအိဉ် သုလီၤ.

၅. ကစၢ်ခိဉ်ညဉ်အုဉ်မ့တမ့ၢ်ညဉ်အုဉ်ဝါ

တၢ်လာအလိဉ် – ညဉ်တကလုာ်ဂ့ၤတကလုာ်ဂ့ၤ, အံသုဉ်

တၢ်ကဘဉ်မၤအိၤနဲလဲဉ်

ညဉ်အုဉ်ဝါမ့တမ့ၢ်ကစၢ်ခိဉ်ညဉ်အုဉ်န့ၣ်ပှၤမၤအိၤခံကလုာ်လီၤ. တကလုာ် ပကိးလၢညဉ်အုဉ်ဝါဒီးအဂၤတကလုာ်န့ၣ်ပကိးလၢညဉ်အုဉ်ဆံဉ်အုလီၤ.

ညဉ်အုဉ်ဝါန့ၣ်ပမၤန့ၣ်ညဉ်ပျၤ, ညဉ်လၢၢ်, ညဉ်ဖးဒိဉ်ဒီးပကူးလီၤအိၤတ လိဉ်တလိဉ်ဝံပမၤအုဉ်အိၤတနၢလီၤ. မ့ၢ်ဆုဉ်ထီဉ်ဒီးကဉ်လီၤအိၤလၢမ့ၢ် အူအုဉ်အဖီခိဉ်တုၤအထံသံးတက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံဟံခုဉ်လီၤအိၤတက့ၢ်. မ့ၢ်ခုဉ်လီၤ

နီၵ်နီၵ်လံးဒီးယုၵ်အီၤလၢအံၤသၣ်ဒီးဒၢန့ၣ်အီၤလၢဝၣ်ပီၤပူၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကတံၤပူၤ
မ့ၢ်ဂ့ၤဟံၣ်ဘၢအခိၣ်ဘၣ်ဘၣ်ဘၢတက့ၢ်. မ့ၢ်သ့နကးဘၢအခိၣ်ဝံၤအခိၣ်
ကျၢၢ်ဖိခိၣ်ပုံလီၤအီၤလၢဖၣ်ဆါတစးဒီးသိးသၣ်ဘုၤလၢသုတလူၤအီၤတဂ့ၤအဂီၢ်
လီၤ. အထံကထီၣ်ဒီးနဘၣ်ဟံၣ်ယုၵ်အီၤတူၤအထံလီၤသံးဖဲန့ၣ်အညၣ်ကဖျါဂီၤဂ့ၤ
မးလီၤ. နတီၢ်အိၣ်အီၤလၢမိၢ်ဟဲသၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ဆဲးသိအိၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤဘဲမးလီၤ.

၆. ညၣ်အုၣ်ထံတၢ်တီၢ်

တၢ်လၢအလိၣ်- ပသၢဝါသၣ်, မိၢ်ဟဲသၣ်ယုၵ်တမ့ၢ်မိၢ်ဟဲသၣ်သံကစၣ်, သ
ဒိၣ်ဖိပြံၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ညၣ်ကၣ်ယုၤ, တကီၤဆံၣ်သၣ်ယိမံတ
ဖျါ, ဖိယဲဒီးတခိၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဒီးလဲၣ်

ညၣ်အုၣ်ထံန့ၣ်ပမ့ၢ်ဂ့ၤအိၣ်အီၤဒီးအိၣ်ဒီးမိၢ်ဟဲသၣ် န့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအဘဲလံ
န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ဖဲပမ့ၢ်မၤအီၣ်သဒိၣ်ဖိပြံၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ညၣ်ဖိပြံၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ဂ့ၤ, ပ
မ့ၢ်တီၢ်အိၣ်အီၤဒီးညၣ်အုၣ်ထံသ့စ့ၢ်ကိးလီၤ. ညၣ်န့ၣ်ပမ့ၢ်ကၣ်ဒီးကနာမူဒိၣ်ထီၣ်
လီၤ. နမ့ၢ်တီၢ်မိၢ်ဟဲသၣ်အသံကစၣ်တခီအဆိကတၢ်တီၢ်လီၤမိၢ်ဟဲသၣ်
ဝံၤတီၢ်လီၤပသၢဝါသၣ်ဆဲးဆဲးတဖျါတက့ၢ်. နမ့ၢ်ထၢန့ၣ်မိၢ်ဟဲသၣ်ယုၵ်တခီ
တီၢ်ဆိပသၢဝါတက့ၢ်. အလီၢ်ခံထၢန့ၣ်တီၢ်လီၤသဒိၣ်ဖိပြံၣ်တဖၣ်မ့ၢ်ညၣ်ကၣ်
ယုၵ်တက့ၢ်. ဝံၤနထၢန့ၣ်လီၤဖိယဲဒီးဒီးတကီၤဆံၣ်သၣ်ယိမံဒီးကံဘျးအီၤဝံၤထၢ
န့ၣ်လၢညၣ်အုၣ်ထံကျါတက့ၢ်. နကမၤန့ၣ်ညၣ်အုၣ်ထံတီၢ်လၢအနာမူဒီးဘဲ
တခွးန့ၣ်လီၤ.

၇. သဒ္ဓါအုပ်စုဒီးသင်မိကျသင်မှတမ္မာမိကျသင်တို

တၢ်လၢအလိာ် – ပသၢဝါသၣ်, မိၢ်ဟဲသၣ်ဃုမ္မတမ္မာမိၢ်ဟဲသၣ်သံသိ, သဒ္ဓါ
ဃု, သဒ္ဓါအုပ်, သင်မိကျသင်မှတမ္မာမိကျသင်တစိုၤ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

တၢ်လိမိၢ်ဟဲသၣ်, ပသၢဝါသၣ်, သဒ္ဓါဃုဒီးသင်မိကျသင်တဖၣ်ဘျးဘျးဝံၤ
ထၢန့ၣ်လိၤသဒ္ဓါအုပ်ကၣ်ဒီးတၢ်ယုာ်အီၤတက့ၢ်. နကမၤန့ၣ်သဒ္ဓါအုပ်တၢ်လၢ
အဘဲတခွးလိၤ. လၢသင်မိကျအလိာ်နတၢ်တခိးသၣ်သုစ့ၢ်ကိးလိၤ.

၈. သူဘိတၢ်

တၢ်လၢအလိာ် – သူဘိ, မိၢ်ဟဲသၣ်သံကစၢ်, ညၣ်အုပ်, အံသၣ်, သဒ္ဓါဖိပြံ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

မၤန့ၣ်သူဘိဖဲနအိၣ်ကလၢဒီးမၤကွၢ်အယဲၤတဖၣ်ဝံၤမၤတၢ်အီၤတက့ၢ်တ
က့ၢ်ဝံၤဒၢန့ၣ်အီၤလၢသပၤပူၤတက့ၢ်. ဒၢန့ၣ်ယုာ်မိၢ်ဟဲသၣ်သံကစၢ်, ညၣ်အုပ်,
အံသၣ်, သဒ္ဓါဖိပြံဒီးဖိထီၣ်အီၤတက့ၢ်. တုၤအမံဒီးတၢ်ဘျးအီၤဒီးဟံးစုၣ်လိၤ
အီၤတနၤမုၢ်ဆုၣ်ထီၣ်နအိၣ်သ့လိၤ. နမ့ၢ်ဒၢန့ၣ်ဟီၣ်ထံဒီးန့ၣ်ကဆၢဒီးဘဲဖိလိာ်
အသးဂ့ၤမးလိၤ.

တၢ်တၢ်လၢထးတဖၣ်အံၤနအိၣ်ဒီးတၢ်ဒီးသံကစၢ်တဖၣ်မုၢ်ဂ့ၤ, တၢ်ဒီးချီတဖၣ်
မုၢ်ဂ့ၤသ့ဝဲဒၣ်န့ၣ်လိၤ. တၢ်ဒီးတၢ်လၢတဖၣ်အံၤနမုၢ်ချီအီၤဖဲမံတတ်ဒီးဟံးလိၤ

အီဂူဂူနဲ့ကလီအိပ်လီအိဒီးကဖျါဘဲဝဲဒိုင်မးလီ၊ တာဒီးတာလုတဖုာ်
တာမးနုာ်အီသုလုာ်လုာ်ကျါမုာ်ဂူ၊ တာသုာ်အိပ်ဖျါအိပ်အီမုာ်ဂူဒီးတာ
ပူအိပ်အီမုာ်ဂူနုာ်လီ၊

ခ.တၢ်စံာ်ဃါ

တာဒီးတာလုတဖုာ်နုာ်တမုာ်ထဲနအိပ်သံကစဲဒီးချီအိပ်အီသုနုာ်ဘၣ်၊
နမးအိပ်အီသုအကလုာ်ကလုာ်အမုာ်နဖိအိပ်အီမုာ်ဂူ၊ ဖိအိပ်ကသုထံ
ဆာမုာ်ဂူစံာ်ဃါအိပ်အီမုာ်ဂူနုာ်လီ၊ တာလုာ်တဖုာ်အံမုာ်တၢ်စံာ်ဃါတ
နီလုာ်နမးအိပ်အီသုနုာ်လီ၊

၁.ဟိာ်တူာ်ပျီစံာ်ဃါ

တာလုအလိာ်—ဟိာ်တူာ်ပျီ၊သုာ်မိကျုသုာ်မုတမုာ်ဖုဆံာ်ဒီး၊ သဘု
ဟိာ်လုာ်၊ နံာ်သိချံ၊ ပသုာ်ဂီ၊ ပသုာ်ဝါ၊ တကီဆံာ်သုာ်၊
သဒိာ်ယု

တာကဘၣ်မးအီဒဲလဲာ်

သုကဆဲကဆီဟိာ်တူာ်ပျီဝံ၊ချီထီာ်အီယုာ်ဒီးသုာ်မိကျုသုာ်မုတမုာ်ဖုဆံာ်
ဒီးအပုာ်တစဲတက့၊ မုာ်ကလုာ်ထီာ်တတီဒိုင်ဒိုင်ဒီးခွဲးလီဟံစၢအီတက့၊
ဝဲာ်ဟံသဘုဟိာ်လုာ်မးကွာ်အဖဲဒီးတီာ်ဘျဲးအီ၊ ဆဲးသိနုာ်ပသုာ်ဂီပသုာ်ဝါ၊
ကူးပြုလီတကီဆံာ်သုာ်သုာ်လွာ်ဖျါဒီးတီာ်နုာ်သဒိာ်ယုတစဲဒီးဟိာ်တူာ်
ပျီမုာ်ခုာ်လီလံဒီးမးကွာ်ဖိဆံာ်လုာ်သုာ်တဖုာ်ခဲလုာ်ဒီးကူးလီအီတက့တက့

ဒီးစံကွံင်အထံဝံစံပါယုတ်တၢ်လၢနကတံင်ကတီဟ်တဖၣ်တက့ၢ်. နမ့ၢ်အဲၣ်
ဒီးအိၣ်လၢအဟဲဒီးဒၢန့ၢ်မိၢ်ဟဲသၣ်တစဲးတက့ၢ်.

၂. ဒိၣ်ခိၣ်သၣ်စံပါ

တၢ်လၢအလိၣ် – ဒိၣ်ခိၣ်သၣ်, ပသၢဂီၤ, မိၢ်ဟဲသၣ်, သိ, အံသၣ်, စံကမိၢ်,
ပနီၣ်ကျဲသၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်လဲၣ်

မၤန့ၢ်ဒိၣ်ခိၣ်သၣ်တဖျၢၣ်ခံဖျၢၣ်, မၤကွံင်အဘျုးပၢ်တဖၣ်ဟံးန့ၢ်ထဲအဘျုးစံဒီး
ကူးလီၤအိၣ်ဘူတလီၤ, ပြဲကဒံဝံမၤကွံင်အခၢၣ်သးအကံၢ်န့ၣ်တက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံ
စံအိၣ်လၢအံသၣ်တဘျီခဲဘျီဒီးသိးအကံးကဟါမၤတက့ၢ်. ဆဲးသိထီၣ်ပသၢဂီၤ,
တၢ်န့ၢ်သဘ့ဟီၣ်လၢ, ဆိုလီၤမိၢ်ဟဲသၣ်သံကစၢ်တက့ၢ်. ဆံးလီၤယုတ်ပနီၣ်ကျဲ
သၣ်ထဲသိးနသးလီၤအဆံၣ်မ့ၢ်ဝံ စံပါယုတ်အိၣ်လဲၣ်တက့ၢ်.

၃. ကိစံသၣ်(မၤသၣ်)စံပါ

တၢ်လၢအလိၣ် – ကိစံသၣ်, သဘ့ဟီၣ်လၢတၢ်ကမူၣ်, ပသၢဂီၤ/ဝါ, မိၢ်ဟဲ
သၣ်ယုကမူၣ်, သဒိၣ်ယု, သၣ်မိၤကျဲသၣ်ဒီးညၣ်အုၣ်ခိၣ်ထံ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်လဲၣ်

ဟံးန့ၢ်ကိစံသၣ်ကဘျးဒီးတဖၣ်ထၢန့ၢ်လီၤလၢလိခိၣ်ဘျၢၣ်ကသုးဒိၣ်အပူၤဒီး
ထၢန့ၢ်ယုတ်ပသၢဂီၤဝါဆဲးသိဒီးသိဖဲနအိၣ်ဘဲ (ဟ်တုၢ်အိၣ်တစဲးလၢနကပံၤလီၤ
လၢအဖီခိၣ်), သဘ့ဒီးသဒိၣ်ယုတၢ်ကမူၣ်, သၣ် မိၤကျဲသၣ်အထံဖဲနအိၣ်ဘဲ,

မိၵ်းဟဲသၢ်ယုဒီးတၢ်အဂၤလၢမၤဘဲထီၣ်တၢ်အရီၢ်တဖၣ်ဝံၤစံၢ်ဃါအီၤတက့ၢ်. အိၣ်ကွၢ်အဆံၣ်, အဆၢဒီးအဟဲတက့ၢ်. ပှၤတနီၤထၢန့ၣ်လီၤဝဲပထိးသၢ်ဒီး တက့ၢ်ဆံၣ်သၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ဝံၤအလီၢ်ခံထၢန့ၣ်က့ၤအီၤလၢလီၤခိကဘျၢၣ်အ ပှၤဝံၤဖုံလီၤအဖီခိၣ်ဒီးပသၢ်ဂီၤဝါဆဲးသိစိုးစိုးတဖၣ်တက့ၢ်.

ကွံၣ်သၢ်စံၢ်ဃါတခွးအံၤန့ၣ်အိၣ်ကလိအီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, အိၣ်ဒီးမ့ၢ်မ့ၢ်ဂ့ၤသ့ဝဲလီၤ. တၢ် ဒီးတၢ်လၢၣ်အဂၤတဖၣ်ဒ်အမ့ၢ်ကသ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်ဒီး, ခိၣ်ခိၣ်သၢ်, တကွံၣ်ဒုၣ်ဒီးတၢ် ဒီးတၢ်လၢၣ်လၢန့ၣ်အိၣ်ဘဲတကလုာ်ဂ့ၤတကလုာ်ဂ့ၤန့ၣ်နစံၢ်ဃါအိၣ်အီၤဒ်အံၤသ့ လီၤ.

ဂ. ကသူဟီၣ်ဘီၣ်အကလုာ်ကလုာ်

မ့ၢ်မ့ၢ်ပှၤကညီဖိအတၢ်အိၣ်မိၵ်းပှၤန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်န့ၣ်ပရီၤအိၣ်အီၤသ့, ပဆဲးသိအိၣ် အီၤသ့, ပတူၤအိၣ်အီၤသ့, ပအိၣ်အီၤဒီးတၢ်ထံတၢ်နီၢ်, တၢ်တီၢ်, တၢ်ဒီးတၢ်လၢၣ် ဒီးကသူဟီၣ်ဘီၣ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိးသ့န့ၣ်လီၤ. ပကအိၣ်ထဲတၢ်တီၢ်ကိးနံၤဒဲးပ အိၣ်တဘဲအယိတဘျီဘျီပကလဲၤဟးပှၤဒီးယုဒီးအိၣ်တၢ်ဖဲးတၢ်ညၢၣ်, ထီၣ်ဖိ လံၣ်ဖိမ့ၢ်တမ့ၢ်ပကဘုၣ်အိၣ်ဆီ, ထီၣ်ဒုၣ်, ဟးယုဒီးအိၣ်ညၢၣ်ဒီးပှၤလၢအအိၣ် လၢဝှၢ်ပှၤတဖၣ်တခီဘၣ်ပှၤအိၣ်ဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖဲးတၢ်ညၢၣ်ဒီးတၢ်ဒီးတၢ် လၢၣ်တဖၣ်အံၤပဖီအိၣ်အီၤအကလုာ်ကလုာ်ဒ်သိးပအိၣ်အီၤကဘဲအဂီၢ်န့ၣ် လီၤ. လၢလၢာ်အံၤပပာ်ဖျါထီၣ်တၢ်အိၣ်တၢ်အီၤတနီၤလၢပှၤကညီဖိတဖၣ်ဖိ အိၣ်ညီန့ၣ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. နအိၣ်ဘၣ်တဘျီဘျီလံၣ်ခါ. ပကဖိအိၣ်ကွၢ်တဘီခါ.

၁. မှုတု

တၢ်လၢအလိၣ်- ဟူသး

တၢ်လၢကဘၣ်စူးကါ- ဝၣ်လၣ်(တၢ်အလၣ်), ဆှါ

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤနီၤလဲၣ်

[illegible]

၂. မှီခို

တၢ်လၢအလိာ်- ပၤနၢ်ညၢ်မ့တမ့ၢ်ကျိၢ်ညၢ်မ့တမ့ၢ်ဆိညၢ်ယုတခါ ခါ, ဟုသး,

မိုးဟဲသပ်, ညပ်အုပ်, အံသပ်

တၢ်လၢကဘၣ်စူးကၢ- ဝၣ်ပီၤတၢ်
ကပိၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤဖဲလဲၣ်

မၤန့ၢ်ဝဲၣ်ပီၤလၢအကဆိတကပိၣ်, ဒၢန့ၢ်လီၤပနၢ်ညၣ်မ့တမ့ၢ်ကျိၢ်ညၣ်မ့တမ့ၢ်ဆိညၣ်ယုတခါခါဒၢန့ၢ်ယုၣ်ဟ့သး, မိၢ်ဟဲသၣ်, အံသၣ်, ညၣ်အုၣ်ဒီးတ့ၤအိၤတက့ၢ်. နကမၤန့ၢ်မ့ၤဖိလီၤ.

၃. ထိးညၣ်ဒီးဘီၣ်စုၣ်ဆံၣ်

တၢ်လၢအလိၣ်— ဘီၣ်ဆံၣ်, ထိးညၣ်, အံသၣ်
တၢ်လၢကဘၣ်စူးကါ — တၢ်ကံးညၣ်မ့တမ့ၢ်သ့ၣ်လၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤဖဲလဲၣ်

ဘီၣ်န့ၣ်ဆိလီၤအိၤတကဘျးတကဘျးလွံၢ်နၢ်တနီၤ, ကူးကဝီၤအိၤတနီၤမ့ၢ်ဝံၤဘီၣ်ထီၣ်အိၤလၢတၢ်ကံးညၣ်မ့တမ့ၢ်သ့ၣ်လၣ်ဒီးဟံၣ်အိၤတနွံတက့ၢ်. အစိနၢ်သံကစၢ်မ့ၢ်ဟါမၢ်, အထံမ့ၢ်ယုထီၣ်ဒီးသ့စိကွံၢ်အိၤဒီးချိမံထီၣ်အိၤတက့ၢ်. ကူးလီၤစ့ၢ်ကိးထိးညၣ်တကဘျးတကဘျးချိအိၤတုၤအထံလီၤသံးအသိဟဲထီၣ်ဒီးဒၢန့ၢ်က့ၤဘီၣ်လၢနချိမံန့ၣ်, ခွဲးခွဲးအိၤဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးဒီးဒၢန့ၢ်ယုၣ်အံသၣ်, မိၢ်ဟဲသၣ်အသံကစၢ်ဝံၤလူန့ၢ်လီၤယုၣ်မ့ၤထံတက့ၢ်. တုၤအထံမ့ၢ်ဘူးကလီၤသံးယၣ်ယၣ်ဒီးဒၢန့ၢ်မိၢ်ဂံၢ်ဖိအကမူၣ်ဒီးနဘျၢၣ်လီၤအိၣ်အိၤသ့လီၤ.

၄. ထီးဃံခးကသူ

တၢ်လၢအလိာ်— ထီးဂၢ်ဃံ, လုာ်ခ့သၢ်ဖျိ, လုာ်သၢ်ဖျိ, ပထိးသၢ်, တုလုတက့သၢ်, တိကသၢ်, လုာ်ခ့စီး, ဟီၣ်တၢ်ဒီး, ဟီၣ်ယုဖိ, ခိခါသၢ်, ကျိၣ်နၢၤသၢ်, ညၢ်အုၣ်, အံသၢ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်နီၣ်လဲၣ်

ချီန့ၢ်ထီးဃံ, အညၢ်မ့ၢ်မံလံးဒီးထၢန့ၢ်လီၤလုာ်ခ့သၢ်ဖျိ, ပထိးသၢ်, တုလုတက့သၢ်, တိကသၢ်, လုာ်ခ့စီး, လုာ်ခ့ဖိ, ဟီၣ်တၢ်ဒီး, ဟီၣ်ယုဖိ, ခိခါသၢ်, ကျိၣ်နၢၤသၢ်, ညၢ်အုၣ်ထံဒီးအံသၢ်တစးတက့ၢ်. မ့ၢ်မံလံးန့ၢ်နီၣ်ကွၢ်အဝံၣ်သိ, အခၢ်, အဆၢဝံၣ်န့ၢ်မ့ၢ်အိၣ်ကီၢ်ကီၢ်လၢၤလၢၤန့ၢ်ဘဲဒိၣ်မးလီၤ.

၅. ထီးညၢ်ဒီးလုာ်ခ့သၢ်

တၢ်လၢအလိာ် — ထီးညၢ်, လုာ်ခ့သၢ်, ပသၢ်ဂီၤ, ပသၢ်ဝါ, တအ့

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၣ်နီၣ်လဲၣ်

တၢ်န့ၢ်ပသၢ်ဂီၤ, ပသၢ်ဝါ, တအ့ဒီးဆဲးသိထီၣ်အိၣ်ဝံၣ်ကူးလီၤထီးညၢ်တလိာ်တလိာ်ဒီးအီၣ်လီၤအီၣ်တက့ၢ်. ခွဲးခွဲးအိၣ်ဝံၣ်ကးဘၢယၢ်အခိၣ်တက့ၢ်. ဖီၣ်ကွၢ်ထီးညၢ်မ့ၢ်တက့ၢ်ဒီးဘၣ်ဒီးလုာ်အါထီၣ်ထံဖိတုၤအထံလီၤသံးဒီးအသိထီၣ်တက့ၢ်. ကူးလီၤလုာ်ခ့သၢ်အလိာ်ထံသိးထီးညၢ်အလိာ်, သုစိအိၣ်ဝံၣ်ဒီးအီၣ်လီၤအီၣ်တက့ၢ်. ကးဘၢအခိၣ်တုၤအမံလံးဒီးခွဲးခွဲးအိၣ်ဒီးလုာ်န့ၢ်က့ၤနဆၢၣ်တၢ်အထံဒီးကျၢ်ဘၢအခိၣ်, ဒုးကလၢ်အိၣ်တတီၤဒိၣ်ဒိၣ်ဝံၣ်န့ၢ်လီၤအိၣ်အိၣ်သ့လီၤ.

၆. ထိးဃံမုတမ္မာနိဃိတံတိကပိတိဒိဂ္ဂါခဉ်ဒုဒိဒိဟိဝံ

တိလအလိဝံ — ထိးဃံမုတမ္မာနိဃိတံ, ဟုသး, ဟိဝံ, ဂ္ဂါခဉ်ဒု

တိကဘဉ်မအိဒ်လိဝံ

ချီထိးဃံမုတမ္မာနိဃိတံတုအညဉ်လိကဘးတက့ၢ်. စုဉ်လိဟ်ဟုသးဒီး တိဘျးအိတစးတက့ၢ်. သုစိဟိဝံထိးဃံမုတမ္မာနိဃိတံတုအိတိကဘးဒီးတိ ယုဒိဒိဟုသးဖဲအဘျးဘဉ်လံဒီးလုနဉ်လိအိဆူတိဃံချီသဟ်ပူၤဖဲထိးချီထံ ကလံအဖါတက့ၢ်. အန့ၣ်မးနဟိဝံထံအလွဲကဖျါလိဟုန့ၣ်လိ. ဒါနအံ သဉ်, ညဉ်အုဉ်ထံခွဲးဒီးအိနၤနၤဒ်သိးအသုတကိဉ်လိတဂ့ၢ်အဂီၢ်တက့ၢ်. ဝံဒါနလိဂ္ဂါခဉ်ဒုဖိတုဟုကမူဉ်မံဂ္ဂါခဉ်ဒုမံဒီးနစိလိဒီးခွဲးလိအိအိ သုလိ. တိကပိတိန့ၣ်နဖိအိသုအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လိ. လၢထိးဃံ, နိဃိတံ အလိနထၢနတိညဉ်ယုတဖဉ်သုလိ. ပုၤတနီၤနီၤတတိဟုသးဘဉ်ဒီး ချီဝဲဒ်မုချီအသိးဝံထၢနလိတိညဉ်တဖဉ်ဝံယုဉ်ဝဲဖးယံန့ၣ်လိ. နထၢ နတိဒီးလၢနအိဉ်ဘဲအကလုာ်ကလုာ်အမုၢ်ပူလံဒီး, လုာ်ခွဲး, တိကိစိး, ဘိဉ်တဖဉ်သုဝဲဒီးနမုၢ်အိဉ်ဒီးအိဉ်တိကပိတိလၢအဆဉ်န့ၣ်နဖါနုဖုဆဉ်ဒီးမုတ မုၢ်တဖဉ်ဒီးသုဝဲဒ်န့ၣ်လိ.

၇. ထီးသွံကသူ

တၢ်လၢအလိာ်— ထီးသွံ, ထီးပှံစၢ်, ထီးသုာ်, ထီးသး, ထီးအကမိ, ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, တအ့, အံသၢ, ဘုမုာ်ပှၢ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

ကူးလီၤန့ၢ်ထီးညၢ, ထီးပှံစၢ်, ထီးသုာ်, ထီးသး, ထီးအကမိတခါတစဲးဝံၤချီထီၣ်အိၤတုၤအမံဃာ်ယၢ်တက့ၢ်. တၢ်န့ၢ်ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, တအ့, ဘုမုာ်ပှၢ်ဝံၤဒၢန့ၢ်လီၤဆူတၢ်ချီထံကျါတက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံၤဒၢန့ၢ်လီၤထီးအသွံခွဲးခွဲးအိၤဒ်သိးအသုတကိၣ်လိာ်တဂ့ၤအဂီၢ်တက့ၢ်. တုၤန့ၢ်လီၤအိၤဒီးဒၢန့ၢ်လီၤပသၢဂီၤဒီးမိၢ်ကံၤဖိကမူၣ်တက့ၢ်. နမ့ၢ်အိၤအိၤကိၢ်ကိၢ်လၢလၢဒီးကမ့ၢ်မးကသူတကပၤလၢနသးပွၤနီၣ်အိၤတသ့ဘၣ်န့ၣ်လီၤ

၈. ဆိညၢဒီးဒံသၢ

တၢ်လၢအလိာ်— ဆိညၢ, ဒံသၢ, တၢ်နၢမူနၢဆိ, သိ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

တၢ်လီၤတၢ်နၢမူနၢဆိဒ်အမ့ၢ်ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါဒီးတအ့တဖၣ်ဝံၤဖိထီၣ်ဒီးဆိညၢတက့ၢ်. အိၣ်ခိးတစိၣ်ဖိဝံၤဒၢန့ၢ်လီၤဒံသၢဒီးယုၣ်အိၤတုၤအလီၤဘျးကဲထီၣ်အသးတက့ၢ်. နစၢ်ဘိးအိၣ်ဒီးမ့ၢ်ဘဲမးလီၤ. နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးအိၣ်ဘိဘိဖိတခါနထၢန့ၢ်လီၤသယိကမူၣ်သ့ဝဲန့ၣ်လီၤ.

၉. ဆီညှပ်ကပ်မံ

တၢ်လၢအလိာ် – ဆီဒီဘွၣ်တဘျီ, ပသၢဂီၤ/ပသၢဝါ, တအု, သဘူဟီထံ, အံသၣ်, တကီၤဆံၣ်သၣ်, မိၢ်ဟဲသၣ်, ပကျၢဒီး

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤလဲၣ်

မၤသံန့ၢ်ဆီတပျၢတစၢ် (ဆီမိၢ်/ဆီဖါကနီ) တဘျီ, ထဲးကွံာ်အဆူၣ်မၤကဆဲး ကဆိအီၤဝံၤထုးကွံာ်အပျံာ်အကထိလၢအကိပူၤတဖၣ်ခဲလၢာ်ဝံၤစံာ်အချၢဒီးအ ကိပူၤတၢ်ယၢ်တအုဒီးပသၢဝါဒီးအံသၣ်န့ၣ်ဂ့ၤဂ့ၤတက့ၢ်. မ့ၢ်သ့စံာ်ယုာ်အီၤ ဒီးသ ဘူဟီထံတစးဒီးသိးအလွဲၤကဂ့ၤအဂီၢ်တက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံၤမၤန့ၢ်နီၣ်ခိၣ်စူဒိၣ်ခိၣ်တ ဘိဒီးတုၢ်ထီၣ်လၢဆီအလိၤစးထီၣ်လၢအခံတုၤလၢအကီၢ်တက့ၢ်. မၤန့ၢ်ထး ဒၤတဖျၢၣ်ဒီးဖျိၣ်လီၤဆီလၢအပူၤန့ၣ်တက့ၢ်. မၤန့ၢ်သ့ၣ်လၣ်ယုမ့တမ့ၢ်လီၢ် အယုဒီးပူၣ်ထီၣ်အီၤလၢထးဒၤအဖီခိၣ်ဒီးခွဲၣ်ထီၣ်အီၤတက့ၢ်. နသ့ၣ်လၣ်မ့တ မ့ၢ်နလီၢ်မ့ၢ်လၢာ်ဒီးဒၤန့ၣ်ကဒီးအသီတုၤလၢနဆီညှပ်န့ၣ်နမူထီၣ်တက့ၢ်. တုၤနဆီကမိၣ်ကမံယၢ်ယၢ်လံန့ၣ်ထုးထီၣ်ကွံာ်ထးဒၤလၢမ့ၢ်အူပူၤဒီးအိးထီၣ် ကွၢ်မ့ၢ်မံလံဒီးဒၤန့ၣ်လၢလီၤခီအပူၤတက့ၢ်. ဒီၣ်တဲာ်ကွံာ်အကီၢ်, ကျိလီၤအီၤတ ကူၢ်တကူၢ်ထဲသိးသိးယုာ်ဒီးအခိၣ်, ဒီးအဒီးဆုအစုအခိၣ်တဖၣ်ဝံၤဟံးဝးတရံး အီၤလၢဆီအမိၢ်ပျၢကပၤတက့ၢ်. ကတဲာ်ကတီၤယုာ်ဒီးပသၢဂီၤသၣ်, မိၢ်ဟဲသၣ် သံကစၢ်, တကီၤဆံၣ်သၣ်ဒီးပကျၢဒီးန့ၣ်တက့ၢ်.

၁၀. ဆီဆဲးသိဒီဘွၣ်ကသူ

တၢ်လၢအလိာ် – ဆီတဘျီ, သိ, ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, တအု

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

မၤသံန့ၢ်ဆိတဒိၣ်တဆံး, တပှၢ်တစၢ်တဘျီဝံၤ သ့ကဆိအိၤမ့ၢ်မုၢ်နီၤနီၤတက့ၢ်. ကူးသ့ၣ်ဖးအဟၢၤဖၢတစးဒီးထူးထီၣ်အပှံၣ်, အကထီ, အသုၣ်အသးတဖၣ်ဝံၤ မၤကဆိအကိပူၤ, ကူးပြဲလီၤဒီးချီမံထီၣ်အိၤတက့ၢ်. ကူးလီၤပသၢၤဂီၤ, ပသၢၤဝါ, န့ၣ်တနူတၢ်ဒီးသဘၣ်ဘိၣ်ခိၣ်, သဘၣ်ဂီၤတၢ်, သဘၣ်ဒီးတခါတစးဝံၤမၤန့ၢ်သိ တစးဒီးဆဲးသိထီၣ်က့ၤဆိပှံၣ်, ဆိကထီတဖၣ်ဒီးန့ၣ်တနူတၢ် မံမံတမံမံဝံၤဒၢန့ၢ် တၢ်ဒီးတၢ်လၢတဖၣ်ဒီးစိၣ်လီၤကွံာ်အိၤတက့ၢ်.

ဟံၣ်ခုၣ်လီၤအိၤဝံၤဒီးစံၢ်အိၤလၢမ့ၢ်မ့ၢ်တမ့ၢ်(ကောၣ်ရၣ်ညါ)ဝံၤဒၢန့ၢ်လီၤက့ၤလၢဆိအ ဟၢၤဖၢပူၤတက့ၢ်. မၤန့ၢ်လုၣ်ဒီးထးဒီးဆဲးတၢ်က့ၤအဟၢၤဖၢတက့ၢ်. စံၢ်အိၤလၢ အံသၣ်ဒီးဘျီညါဝံၤဟၢၤအိၤလၢသပၤဟၢၤအပူၤတက့ၢ်. မ့ၢ်ဘူးကမံလံဒီးဟံ ခုၣ်လီၤအိၤတက့ၢ်. မၤန့ၢ်နီၣ်ခိၣ်စူဒီးတၢ်ထီၣ်အိၤဝံၤဖူအိၤလၢပသၢၤဝါ, တအ့ အထံတက့ၢ်. မၤကီၢ်ထီၣ်သိလၢသပၤအိၤခၣ်(မိခၣ်)အပူၤဝံၤဒၢန့ၢ်လီၤဆိန့ၣ် တက့ၢ်. မ့ၢ်သ့မၤတစ့သပၤဒ်သိးဆိကဘၣ်ဒီးသိဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးမ့ၢ်တမ့ၢ်ထၢန့ၢ် လီၤသိအါအါဒ်သိးနဆိကလီၤဘျီလၢသိကျါဒီးတရံးနဆိတခါဝံၤတခါယၣ် ကဒါအိၤတဘျီတဘျီ, ဆွံလီၤအခိၣ်တဘျီဘျီတုၤအဖံးယုထီၣ်ဘီယုဘီယု, ဂီၤ ထီၣ်တစး, အဖံးသ့ၣ်ဖးထီၣ်တစးတုၤနၢမူထီၣ်လံတစးဒီးအထံလၢအညါပူၤ တဖၣ်လီၤလၢကွံာ်တစ့ဒီးဒၢန့ၢ်လီၤအိၤလၢလိခိအိၣ်မ့ၢ်ဒီးနအိၣ်အိၤသ့လီၤ. ကနၢမူနၢဆိဘဲဒိၣ်မးလီၤ.

၁၁. ထိးသိတၢ်တၢ်

တၢ်လၢအလိၣ် – ထိးညၣ်သၢကကြၢ၊ ဘီၣ်ယု၊ မိၢ်ဟဲသၣ်သံကစၢ်၊
ပထိးသၣ်၊ အံသၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၣ်လဲၣ်

မၤန့ၢ်ထိးသိထိးညၣ်လၢသၢကကြၢၣ်နအိၣ်လၢနီၣ်ချီထီၣ်အိၤယုၢ်ဘီၣ်ယုတစး၊
မိၢ်ဟဲသၣ်အသံကစၢ်တစးဒီးအံသၣ်တုၤထိးညၣ်ကဟ့ၢ်၊ ဘီၣ်ယုကဘုးလီၤတ
က့ၢ်. ထၢန့ၢ်လီၤယုၢ်ပထိးသၣ်ဒီးကးဘၢအခိၣ်တက့ၢ်. တုၤပထိးသၣ်ကဘုး
လီၤဒီးတၢ်ယုၢ်အိၤခဲလၢ်တက့ၢ်. တုၤမ့ၢ်ထိးသိအသိ၊ ဘီၣ်ယုအဆၢ၊ ပထိး
ချံဝံၣ်သိ၊ မိၢ်ဟဲသၣ်အဟဲတဖၣ်ဃါယုၢ်လိာ်အသးဒီးပအိၣ်ဘဲဒိၣ်မးလီၤ.

၁၂. ညၣ်တုၤလၢဝၣ်ပီၤပူၤ

တၢ်လၢအလိၣ်—ညၣ်လၢအဒိဘိတဖၣ်၊ ကံကူးဒီး၊ ပသၢဂီၤ၊ အံသၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၣ်လဲၣ်

ကစၢ်ခိၣ်ညၣ်အကျါညၣ်ထီ၊ ညၣ်ချ့၊ ညၣ်လၢၢ်တဖၣ်န့ၣ်အယံၣ်အယိနတုၤ
အိၣ်အိၤန့ၣ်နအိၣ်ယုၢ်အယံသုလီၤ. ယုၣ်ထၢန့ၢ်ညၣ်လၢအဘိထဲသိးသိး၊ စံာ်
အိၤလၢအံသၣ်ဝံၣ်အနီၣ်အိၤဆူဝၣ်ပီၤအပူၤယုၢ်ဒီးတုၤအိၤတက့ၢ်. တုၤအထံ
လီၤသံးလံန့ၣ်သ့ၣ်ညါလၢအမံလံလီၤ. မၤသ့ၣ်ဖးက့ၤဝၣ်ပီၤ, ထုးထီၣ်က့ၤညၣ်
ဒီးပလီၢ်သးဒ်သိးညၣ်သုတကၢ်ဘျဲးတဂ့ၤန့ၣ်တက့ၢ်. ဟံးန့ၢ်လီၤခိးလဲၣ်တဘျီ
ဒီးရဲၣ်လီၤညၣ်ယံယံလၢလၢတက့ၢ်. ညၣ်အခိၣ်န့ၣ်ဟ်အိၤဆူလီၤခိးအခါသး
ဒီးအမံခဲန့ၣ်ဟ်အိၤဆူလီၤခိးအကနူၤတခိတက့ၢ်. ဟ်လီၤတၢ်ဒီးတၢ်လၢအ
လၢဟ့ၢ်ဖိလၢလီၤခိးအပူၤဒီးကူးလီၤတကီၤဆံၣ်တကဝီၤတကဝီၤဒီးပလီၤ
ဝးတရံးလၢလီၤခိးအခိၣ်တက့ၢ်. နက့ၢ်ကလီၤကံဘၣ်နၤလၢဖိဖးဒိၣ်တဖိးလီၤ.
ဆဲးသိန့ၢ်ပသၢဂီၤတုၤအဂီၤထီၣ်ဒီးဖုံလီၤအိၤလၢညၣ်အဖိခိၣ်န့ၣ်တက့ၢ်.

၁၃. လံာ်ပအိယံာ်ဘျးကသူ

တၢ်လၢအလိာ် – လံာ်ပအိ, ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, တအု, မိာ်ဟဲသၢ, မိာ်ကံာ်ဖိ,
သိ, ဘုမၤပာ်(တပိာ်တအု)

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနဲလဲာ်

လံာ်ပအိန့ၣ်မၤဘၣ်အၢ(လုာ်လုာ်)အိၤလၢဖၣ်ဆါကိာ်ကိာ်အကျါဒ်သိးနဲယးအဆူာ်
ကညီအဂီၢ်ဒီးယးကွံာ်အဆူာ်တက့ၢ်. အဆူာ်မ့ၢ်အိာ်တုာ်ဒီးပူၤဘိပူၤဘိန့ၣ်လဲး
အိၤလၢမ့ၢ်အူလၢာ်ဒ်သိးမ့ၢ်အူကအိာ်ကွံာ်အိၤတက့ၢ်. ကျိကွံာ်အစုမ့ၢ်ခိာ်မ့ၢ်,
အထးခိာ်, အမဲ, တၢ်လၢနကြးကျိကွံာ်တဖၣ်ဝံၤပၤအိၤလၢဆၢာ်တၢ်ဘိတုၤအ
ယံာ်ဘျးတစုတက့ၢ်. ဝံၤယံာ်ဘျးလိၤအိၤဒီးန့ၣ်ညါတက့ၢ်.

တၢ်န့ၢ်မိာ်ဟဲသၢ, မိာ်ကံာ်ဖိ, ဘုမၤပာ်, ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, တအုဝံၤမံာ်ပၤလုာ်အိၤ
ဒီးလံာ်ပအိယံာ်ဘျးဒီးဆဲးသိထီၣ်အိၤတက့ၢ်. ဒၢန့ၣ်အံၤသၢပုၤနသးလိဝံၤခွဲးခွဲး
အိၤဘၣ်လိာ်ဖိလိာ်ကးဘၢအခိာ်ဒီးမ့ၢ်နၢမူနၢဆိမံာ်လဲးဒီးနအိာ်အိၤသုလီၤ.

၁၄. လံာ်ပအိတုၤလၢဝၣ်ပီၤ

တၢ်လၢအလိာ် – လံာ်ပအိ, မိာ်ဟဲသၢသံကစၢ်, အံသၢ, ညာ်အုာ်, ဖိခိာ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနဲလဲာ်

ထဲးကွက်လံာ်ပအိတဖုအဆူာ်, ထုးထီာ်ကွာ်အအူာ်တဖုခဲလၢာ်ဝံၤယဲာ်ဘျးအီၤဒီတဖုညါဒီးဒၢန့ၢ်အီၤလၢဝဲာ်ပီၤတပှ်တစၢ်တကပိာ်အကိပူၤတက့ၢ်. တၢ်လၢပတၢ်အိာ်တၢ်လၢဝဲာ်ပီၤပူၤန့ၢ်ပဘၣ်မၤတစ့အခိာ်တကပၤဒ်သိးပလူလီၤအီၤကညီအဂီၢ်န့ၢ်လီၤ. ဒၢန့ၢ်မိာ်ဟဲသၢ်အသံကစၢ်, ဟုသးဒီးတၢ်အီၤတက့ၢ်. ဟုသးမၤဖးလံာ်ဒီးယဲာ်ဘျးန့ၢ်ညၢ်အုာ်တစး, ဒီးဖိုးယုာ်အီၤတက့ၢ်. န မ့ၢ်အဲာ်ဒီးလၢခၢ်တစးဒီးဒၢန့ၢ်ဖိခၢ်မ့တမ့ၢ်တၢ်ဒီးလၢအခၢ်တမံၤမံၤတက့ၢ်. ဟံကလၢာ်အီၤလၢမ့ၢ်အူကပၤဒၢန့ၢ်အံသၢ်ဝံၤဖိုးအီၤတၢ်မိာ်ဟဲသၢ်ဘျးဒီးယါယုာ်လိာ်အသးခဲလၢာ်တက့ၢ်. မ့ၢ်နၢမူနၢဆိုထီာ်လံာ်ဒီးနွဲးလီၤအီၤဒီးအိာ်သ့လီၤ. တၢ်ညၢ်အဂၤတဖုစၢ်ကိးနတၢ်အိာ်အီၤဒ်အံၤအသိးသ့စၢ်ကိးလီၤ.

၁၅. ခုာ်ထံဖိကသု

တၢ်လၢအလိာ်— ခုာ်ထံဖိ, အံသၢ်, ထိးညၢ်မ့တမ့ၢ်ထိးယံ, ဘီာ်ဆံာ်, မိာ်ဟဲသၢ်သံကစၢ်, သဒိာ်အုာ် မ့တမ့ၢ်ညၢ်အုာ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဒ်လဲာ်

ဒဲးန့ၢ်ခုာ်ထံဖိဟံးန့ၢ်ထဲဒ်အဖိဘီဘီတက့ၢ်. မၤကွာ်အခါသးတဖုသ့ကဆဲကဆိုအီၤဒီးဆိုလီၤအီၤတက့ၢ်တက့ၢ်ဝံၤချီထီာ်အီၤလၢအံသၢ်တက့ၢ်. နမ့ၢ်အဲာ်ဒီးအိာ်လၢထိးညၢ်ဒီးမၤန့ၢ်ထိးယံမ့တမ့ၢ်ထိးညၢ်ကူးလီၤအီၤတစ့မ့ၢ်ဒိာ်ဒီးချီအီၤတက့ၢ်. မၤကဲၤမ့ၢ်အူဂၤဂၤ, တဘၣ်ခွဲးခွဲးအီၤတဂၤ. အထံမ့ၢ်လီၤသးလံာ်လူန့ၢ်ကဒီးထံဒီးချီအီၤတၢ်ခုာ်ထံဖိလီၤကဘၣ်ဒီးထိးညၢ်မံတက့ၢ်. သ့န့ၢ်ဘီာ်ဆံာ်စၢ်ကွာ်အထံဒ်သိးအသုတဆံာ်ကဲာ်ဆိးတဂၤတက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံၤဒၢန့ၢ်လီၤအီၤလၢခုာ်ထံဖိအကျါယုာ်ဒီးမိာ်ဟဲသၢ်သံကစၢ်တက့ၢ်. နမ့ၢ်အဲာ်ဒီးအဂီၢ်ယၢတစးဒီးဒၢန့ၢ်သဒိာ်အုာ်မ့တမ့ၢ်ညၢ်အုာ်တစးတက့ၢ်. ဘီာ်ဆံာ်မ့ၢ်မံလံ

ဒီးနွဲ့ခွေးအီၤဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးဒီးနတၢၤလီၤအိၣ်အီၤသ့လီၤ. ခုၣ်ထံဖီကသူအံၤ
ကမ့ၢ်ကသူလၢအဘဲးမးတသပၢၤလီၤ.

၁၆. ဃာ်ကသူ

ဃာ်ကသူန့ၣ်တၢ်ဖီအီၤသ့အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်လီၢ်တတီၤဒီးတ
တီၤဖိဝဲလီၤဆိလိာ်အသးန့ၣ်လီၤ. ဒိဖျိပဝဲပပုၤကညိတဖၣ်ညိန့ၣ်ပမ့ၢ်ပုၤသ့ၣ်
တဖၣ်လၢပုၤတၢ်အိၣ်ဒီးပုၤဒီးပဖိသ့န့ၣ်လီၤ.

ညၣ်စယီၤဃာ်ကသူ

တၢ်လၢအလိာ် –ညၣ်စယီၤ (ငါးရံၣ်) တဘိ, ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, တအ့, ပျိတ
အ့(ဟီၣ်ဂီၤပျိ), မိာ်ဟဲသၣ်, ဃာ်ကမူၣ်, သိ, ညၣ်အုၣ်ခိၣ်
ထံ, အံသၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤနဲလဲၣ်

တၢ်လီၤပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, တအ့, မိာ်ဟဲသၣ်ယုာ်ဒီးအံသၣ်တစးတက့ၢ်. ညၣ်
စယီၤန့ၣ်ပၤကကဘုးအီၤဝံၤကွဲးသ့ၣ်ဖးအဟၢဖၢ, ထၢန့ၣ်လီၤပသၢဂီၤဝါတီၢ်
လၢညၣ်အဟၢဖၢပူၤဒီးစၢတၢ်က့ၤညၣ်ဒီးပျိတအ့(ဟီၣ်ဂီၤပျိ)အလုာ်တက့ၢ်. ဒိ
ကလၢထီၣ်သိတနီၣ်တၢၤလၢသပၢၤပူၤဒီးဆဲးသိမိာ်ဟဲသၣ်တၢ်လၢအအိၣ်တ့ၢ်
တနီၤတက့ၢ်. ပသၢသၣ်မ့ၢ်နၢမူထီၣ်ဒီးဆဲးသိထီၣ်ညၣ်စယီၤဒီးထၢန့ၣ်လီၤထံ
တစးတက့ၢ်. ဝံၤအလီၢ်ခံဃာ်ကမူၣ်န့ၣ်ကျဲၣ်ကျိဒီးထံခုၣ်ဒ်သိးအကိၣ်လိာ်သု
တအိၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်ဝံၤထၢန့ၣ်အီၤလၢကသူသပၢၤအပူၤတက့ၢ်. ခွဲးခွဲးအီၤခဲအံၤ
ခဲအံၤတုၤလၢအကလၢဒီးဃာ်ကမူၣ်မံတစုန့ၣ်တက့ၢ်. အိကွၢ်အဆၢအဟီဒီး
ဖဲဃာ်မံလံန့ၣ်နကမၤန့ၣ်ညၣ်စယီၤဃာ်ကသူလၢအနၢမူဒီးဘဲတခွဲးန့ၣ်လီၤ.
နမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးအိၣ်မိာ်ဟဲသၣ်တခိနတီၢ်ထဲပသၢဂီၤ, ပသၢဝါဝံၤဆဲးသိမံလၢ
သိအကျိတက့ၢ်. ထၢန့ၣ်ညၣ်လၢနအိၣ်ဘဲဒီးထံတစးဒီးဒိထီၣ်တုၤအကလၢ

ထိုင်ဝံ၊ ထာရှင်လီ၊ ယာန်ကမူင်လၢနကျဲဟ်စၢဒီးထံဝံ၊ ခွဲးခွဲးအီၤဒီးသိးသုတ
ကိပ်လိပ်ကိပ်ထီၣ်အသးတဂ့ၤဒီးအီၣ်ကွၢ်အဆၢအဟိတကွၢ်. ယာန်ကမူင်မ့ၢ်မံ၊
ဟ်လီၤအီၤဒီးနကအိဘၣ်ကသူထံလၢအဘဲတခွဲးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လီၤတနီၤနီၤတခါထီၣ်ထံချီထာရှင်လီၤဝဲညးဒ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်ကလၢ်ထီၣ်
တခါထာရှင်ဝဲ ယာန်ကမူင်ဝံ၊ ထာရှင်လီၤဝဲဖုဆံၣ်ဒီးဒီးအိဝဲဒ်ယာန်ကသူ
တခါအသိးစ့ၢ်ကိးလီၤ. မၤကွၢ်ဖဲအကဘဲဘၣ်နၤတကွၢ်.

ဃ. ကိပ်အကလုာ်ကလုာ်

ပဲပုၤကညိတဖၣ်ဖဲပသုာ်ဘုအခါန့ၣ်ပသုာ်စ့ၢ်ကိးပအံလီၤ. ပအံတဖၣ်အိၣ်ဝဲ
အကလုာ်ကလုာ်ဒ်အမ့ၢ်ပအံဝါဒီးပအံသူတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘုဒီးပအံသ့ၣ်တ
ဖၣ်အံပဖိအိၣ်တုၤအိၣ်အီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ဆဲးသိအီၤမ့ၢ်ဂ့ၤ, ကံဘျးတိုဘျးအီၤဝံပမၤ
အိၣ်က့ၤအီၤလၢကိပ်အကလုာ်ကလုာ်သ့စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ. ပမၤအိၣ်ညိန့ၣ်ကိပ်
ဇိၤဖုဇိၤလၢပအိၣ်လိာ်ကွဲအဂီၢ်, ဒုးအိၣ်ပဖိပလံၤအဂီၢ်, တူၢ်လိာ်တမံၤတပျီၤ
အဂီၢ်ဒီးမၤဆါအိၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ခိဖျိလၢပမၤအိၣ်ဒ်အံၤအယိတလိာ်ပမၤလၢာ်
ဂီၤစုလၢပွၤအိၣ်ကိပ်အဂီၢ်ဘၣ်. ပမ့ၢ်မၤဆါအိၣ်စ့ၢ်ကိးပကအိၣ်ထီၣ်ဒီး တၢ်ဟဲ
န့ၣ်လၢပကသူကစွဲဘၣ်လၢဟံၣ်ဃီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢလၢာ်အံၤပဟ်ဖျါထီၣ်ကိပ်
အကလုာ်ကလုာ်လၢတၢ်မၤအီၤလၢဟုဒီးပအံတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၁. မ့ၢ်တိုဟ်

တၢ်လၢအလိာ် – ပအံ, နံၣ်သိချံ, အံသၣ်

တၢ်ပီးတၢ်လီ – ဆၢၣ်, ကျဲၣ်, သပၤဟၢ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤဒ်လဲၣ်

စ့ၣ်လီၤပအံၤလၢထံကျါ ၂-၃ န့ၣ်ရံၣ်ဝံၤဟၢထီၣ်ပအံၤတုၤအမံၤဂ့ၤတက့ၢ်. ပအံၤကဘၣ်မ့ၢ်ပအံၤလၢတပၣ်ယုၢ်ဒီးအဘျဉ်အဖံးဘၣ်ဒ်သီးပတီၢ်အိၤကဘျးဂ့ၤဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ. နံၣ်သိၣ်န့ၣ်နကဘၣ်ဝဲၣ်မံၤအိၤဝံၤတီၢ်ဘျးအိၤန့ၣ်လီၤ. ဆၢၣ်အကိပူၤဒီးကျံၣ်အခိၣ်န့ၣ်နကဘၣ်ပူၤအိၤဒီးနံၣ်သိၣ်လၢနတီၢ်ဘျးအိၤဒ်သီးဆၢၣ်ဒီးကျံၣ်တဖၣ်အသုတစဲဘျးတံၢ်ဒီးပအံၤတဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ.ဟၢမံၤပအံၤဝံၤ, ဒၤန့ၣ်လီၤဆူဆၢၣ်ပူၤဒီးတီၢ်အိၤဖဲအကိၢ်ဒီးအဖၤမ့ၢ်အခါတက့ၢ်. ဖဲနတီၢ်ပအံၤအဖၤမ့ၢ်ဒၤန့ၣ်လီၤယုၢ်အံၤသ့ၣ်ဒီးနံၣ်သိၣ်လၢနတီၢ်ဘျးဟံၤအိၤတက့ၢ်. တုၤမ့ၢ်ပအံၤအဖျၢၣ်တဖၣ်ဘျးလံၣ်န့ၣ်ကကဲထီၣ်ဝဲမ့ၢ်တီၢ်ပံၤလီၤ.

တၢ်ကဘၣ်ကယၢကယဲအိၤဒ်လဲၣ်

ဖဲနတီၢ်ဝံၤတဘျီယီ, ကူးလီၤအိၤတလိၣ်တလိၣ်ဒီးဒၤန့ၣ်အိၤလၢလီၤခိပူၤဒီးနမ့ၢ်အိၣ်ကိၢ်လူးကိၢ်လီၤန့ၣ်ဘဲဒိၣ်မးလီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်ဖဲအခုၣ်လီၤဝံၤန့ၣ်နကူးလီၤအိၤတဘျီတဘျီဒ်ဆၢၣ်ယဲၢ်နၢၣ်သ့, လွံၢ်နၢၣ်သ့, ဒ်ဖိအဒိအသီးဒီးဆဲးသိအိၤန့ၣ်နအိၤဒီးထံၣ်ချီဆၢဘဲဒိၣ်မးလီၤ. တၢ်အလိၣ်ဖဲပဒၤန့ၣ်လီၤဆူလီၤခိပူၤအခါနမ့ၢ်ကယၢကယဲအိၤန့ၣ်ကဖျါလီၤအိၣ်လီၤအိၤဒီးနကွၢ်ဖျါကဂ့ၤစ့ၢ်ကိးလီၤ. မ့ၢ်တီၢ်ပံၤန့ၣ်နတီၢ်အိၤလၢပအံၤသ့မ့ၢ်တမ့ၢ်ပအံၤဝါသ့ခဲလၢၣ်လီၤ.

၂. မ့ၢ်စ့ၣ်ပီၤ(မ့ၢ်စ့ၣ်ဘျီ)

တၢ်လၢအလိၣ် - ပအံၤ

တၢ်လၢကဘၣ်စူးကါအိၤ-ကဘၣ်မ့ၢ်ဝံၤလၢတၢ်ကိးအိၤလၢဝံၤဘျီထဲတမံၤဇီၤလီၤ.

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

စ့ၣ်လီၤဟံၣ်ပအံၤဒီးထံ ၂-၃ န့ၣ်ရံၣ်တက့ၢ်. မၤန့ၢ်ဝၣ်ဘျီတကဟံၣ်ဒီးမၤကဆိအိၤ
ဂ့ၢ်ဂ့ၢ်ဝံၤဒၢန့ၢ်လီၤပအံၤဆူဝၣ်ဘျီအပူၤဒီးတ့ၢ်အိၤလၢမ့ၢ်အူတက့ၢ်. တ့ၢ်ဆိအ
ခိၣ်တခိဝံၤဒီးတ့ၢ်က့ၢ်လၢအခံတခိတက့ၢ်. တရံးဝၣ်န့ၣ်ယၢ်ခိယၢ်ခိတက့ၢ်.
တ့ၢ်မ့ၢ်ပအံၤမံလံဒီးကကဲထီၣ်ဝဲဒၣ်မ့ၢ်စ့ၣ်ဘျီန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤဘဲထီၣ်အိၤ
မ့ၢ်ဂ့ၢ်, မၤယံမၤလၢအိၤမ့ၢ်ဂ့ၢ်, နထၢန့ၢ်သဘ့အကလုာ်ကလုာ်မ့ၢ်တမ့ၢ်ယီၤန့ၢ်ထံ
လၢပအံၤအကျါသ့စ့ၢ်ကိးလီၤ.

တၢ်ကဘၣ်ကယၢ်ကယဲၤအိၤနီၤလဲၣ်

အိးကွံာ်အဖံးဝံၤကူးလီၤအိၤတက့ၢ်တက့ၢ်မ့ၢ်တမ့ၢ်တကဝီၤတကဝီၤဒီးဖဲနဒၢ
န့ၢ်လီၤလၢလိခိပူၤအခါနမ့ၢ်ကျဲၤလီၤအိၤဂ့ၢ်ဂ့ၢ်န့ၣ်ကဖျါဂ့ၢ်မးဒီးဖျါဝံၣ်ဖျါဘဲမး
န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်လၢနမၤအိၤလၢဝၣ်ဘျီအယိနကထံၣ်ဘၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအသဘျိုး
ဘူသလါဖိန့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်စ့ၣ်လီၤလဲၣ်န့ၣ်နဆဲးသိအိၣ်အိၤသ့လီၤ. မ့ၢ်စ့ၣ်ဘျီန့ၣ်န
အိၤဒီးထံချီဆၢဘဲဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢတၢ်လီၤတနီၤနီၤဆိုလီၤဝဲတက့ၢ်တက့ၢ်ဝံၤ
ဒီးကူးသ့ၣ်ဖးဝဲလၢအခါသးလီၤ. ကူးလီၤဝဲယီၤသ့ၣ်, ထၢန့ၢ်လီၤဝဲအံၤသ့ၣ်
ဆၢဒီးယီၤသ့ၣ်လၢအကဆူးဒီးကးတံာ်အိၣ်ဝဲလီၤကံးဖဲယဲၤဒီးကိၣ်တြံာ်တခါ
န့ၣ်လီၤ. နတ့ၢ်အိၤလၢပအံၤဝါသးသ့, ပအံၤသူသးသ့ဝဲလီၤ.

၃. မ့ၢ်တီၤ

တၢ်လၢအလိၣ်— ပအံၤ (နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးဒၢန့ၢ်အံၤသ့သ့တဒၢန့ၢ်သ့)

တၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်စူးကါအိၤ— ဝၣ်သိယဲၣ်အလုာ်မ့ၢ်တမ့ၢ်တခိလၢ, ဆါ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

စ့ၣ်လီၤဟံၣ်ပအံ ၂-၃ န့ၣ်ရံၣ်တက့ၢ်. မၤကဆဲးကဆိၣ်ဝၣ်လၢ်မ့တမ့ၢ်တခီလၢ်
ဂ့ၤဂ့ၤဝံၤတံၢ်တံၢ်အခိၣ်အခံဝံၤချဲးတရံးအိၤနီၤ(ကတော့ပုံ)အသိးမ့တမ့ၢ်နီၣ်ချိၣ်မ့
တံၢ်အသိးတက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံၤလံးဒီးဒၤန့ၣ်လီၤပအံဆူဝၣ်လၢ်မ့တမ့ၢ်တခီလၢ်အပူၤ
ဝံၤကးဘၢက့ၤအခိၣ်ဒီးယုယုာ်အိၤလၢဆါတက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံၤချီအိၤတုၤပအံမံၤဂ့ၤဂ့ၤ
တက့ၢ်. မ့ၢ်မံၤဒီးကကဲထီၣ်ဝဲမ့တံၢ်လီၤ.

တၢ်ကဘၣ်ကယၢကယဲအိၤနီၤလဲၣ်

န့ၣ်စိၣ်လီၤလၢလၢၢ်ဆိခိၣ်ဝံၤဒၤန့ၣ်လီၤဆူလီၤခိပူၤဒီးန့ၣ်မ့ၢ်ကျဲၤလီၤအိၤဘၣ်လိာ်
ဘၣ်စးန့ၣ်ကယျါလီၤကံၤနီၣ်ချိၣ်မ့တံၢ်အသိးအခိၣ်ဖိကယျါကဝီၤကျိၤဒီးအခံ
ကယျါစူစူဖိနက့ၢ်ပျါဂ့ၤမးလီၤ. မ့ၢ်တံၢ်န့ၣ်နအိၣ်အိၤလၢထံချီဆၢဘဲမးလီၤ.

၄. ပအံဟၢ

တၢ်လၢအလိၣ်- ပအံ, ပထိးချံ

တၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်စူးကါအိၤ-သပၤတဖျါၣ်, သပၤဟၢတဖျါၣ်, တၢ်
ကံးညၢ်တပျု

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

စ့ၣ်လီၤဟံၣ်ပအံတစိၣ်ဖိ, ချီမံၤဟံၣ်ပထိးချံစ့ၢ်ကီးတက့ၢ်. ချီထီၣ်ဟံၣ်စၢၤထံလၢ
သပၤတဖျါၣ်ဖျါၣ်အပူၤတက့ၢ်. ဒၤန့ၣ်လီၤပအံဒီးပထိးချံလၢနချီမံၤဟံၣ်တဖၣ်ဆူ

သပၤဟၤအပူၤတၢ်ချီၤခိးတၢ်နထံၣ်ချီၤလၢသပၤပူၤကလၢ်ထီၣ်ဒီးဟံၣ်ထီၣ်သပၤဟၤဆူသပၤဖီၣ်တက့ၢ်. ကးဘၢတၢ်အခိၣ်ဂ့ၤဂ့ၤတက့ၢ်. သပၤဟၤဒီးသပၤအဘၢၣ်စၢၤသိးထံၣ်သဝံၣ်တၢ်သုတန့ၢ်တဂ့ၤအဂီၢ်မၤဘၢတရံးအီၤလၢတၢ်ကံးညၢ်အပူၤဖိတဘျီၣ်သိးမ့ၢ်အူသုတအိၣ်တၢ်ကံးညၢ်တဂ့ၤအဂီၢ်မၤဘၢအီၤလၢဖၣ်ဆါတက့ၢ်. နကအိၣ်ဘၣ်ပအံၤလၢအဘဲဒီးအရီၢ်အိၣ်တကပၤလီၤ.

၅. ပအံၤသိ

တၢ်လၢအလိၣ်— ပအံၤ, ပသၢဂီၤ, ပသၢဝါ, သိ, အံၤသၣ်, သယံ

တၢ်လၢတၢ်ကဘၣ်စူးကါ— သပၤအိၣ်ခၣ် (ဒၣ်အိး)

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤလဲၣ်

မၤန့ၢ်ပသၢဂီၤဆိုလီၤဘူသလိဖိဒီးဆဲးသိထီၣ်အီၤယုၣ်သယံတစဲးတက့ၢ်. ဖဲအနၢမူထီၣ်လံးဒီးပသၢသၣ်မံလံန့ၢ်ဒၢန့ၢ်လီၤပအံၤလၢနသ့ဟံၣ်စၢၤဒီးခွဲးခွဲးအီၤဘၣ်လိာ်ဘၣ်စးဒီးဒၢန့ၢ်ယုၣ်ဒီးအံၤသၣ်တစဲးတက့ၢ်. ဖၢန့ၢ်လီၤထံ လၢပအံၤအဖီၣ်တစုမုၢ်ဒိၣ်ဒီးကးဘၢတၢ်အခိၣ်တက့ၢ်. တၢ်ထံလီၤသံးဒီးယုၣ်ထီၣ်လံးဒီးခွဲးကဒါအီၤတက့ၢ်. နကထံၣ်ဘၣ်ပအံၤလၢအဂီၢ်ဘိထီၣ်ဘိဘိဖီန့ၢ်လီၤ. ပအံၤသိအံၤပအိၣ်ယုၣ်ဒီးတၢ်ညၢ်ယုၣ်ဆဲးသိ, ညၢ်ယုၣ်ဆဲးသိဒီးအိးထံၣ်ခါစၢၤစ့ၢ်ကိးဘဲဒိၣ်မးလီၤ.

၆. ပအံၤတက့ၢ်ဘိၣ်(ပအံၤဘၢ)

တၢ်လၢအလိၣ်— ပအံၤ, တက့ၢ်သၣ်မံ, အံၤသၣ်, အံၤသၣ်ဆါ

တၢ်လၢကဘၣ်စူးကါ— တက့ၢ်လၢ, ဆါ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤဒဲလဲၣ်

မၤန့ၢ်တက့ၢ်လၢတၢ်တၢ်အိၤထဲသိးသိးဝံၤကျိၤညးအိၤလၢမ့ၢ်အူတစးတက့ၢ်. စံၢ်ယုၢ်တက့ၢ်သၢ်မံၤဒီးပအံၤဒီးနမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးလၢဆၢယၢထီၣ်တစးဒီးစံၢ်ယုၢ် ဒီးအံၤသၢ်တစး, အံၤသၢ်ဆၢတစးတက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံၤဘိၣ်ထီၣ်အိၤလၢတက့ၢ်လၢဒီး စၢယၢ်အိၤဂ့ၤဂ့ၤဒဲသိးအသုတလီၤဘၣ်တဂ့ၤအဂီၢ်တက့ၢ်. မ့ၢ်ဝံၤဒီးနဟၢအိၤ သု, နချီအိၤသုလီၤ. မ့ၢ်မံၤလဲၣ်ဒီးနအိၣ်အိၤဒီးထံချီဆၢကီၢ်ကီၢ်သုမ့တမ့ၢ်နဟံ ခုၣ်လီၤအိၤဒီးအိၣ်အိၤသုန့ၣ်လီၤ.

၇. ကိၣ်ထံဖျံၣ်

တၢ်လၢအလိၣ်— ပအံၤကမူၣ်, အံၤသၢ်ဆၢ, သိ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤဒဲလဲၣ်

စံၢ်ပအံၤကမူၣ်လၢထံတုၤအဘၣ်လိၣ်ဘၣ်စးတက့ၢ်. နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးဆၢတဘျီယီ န့ၣ်စံၢ်ယုၢ်ဒီးအံၤသၢ်ဆၢတဘျီယီတက့ၢ်. ဒဲသိးကကဖိအဂီၢ်ဒၤန့ၣ်ဆိၣ်ဒၣ်တ စးတက့ၢ်. လံာ်လုၢ်အိၤတဘိတဘိထဲစုမ့ၢ်ဒိၣ်ဒီးမၤကဝီၤကျိၤအိၤတက့ၢ်တက့ၢ်. ဒဲထံဖျံၣ်အသိးဒီးဆဲးသိထီၣ်အိၤလၢသိတက့ၢ်. နဆဲးသိအိၤမ့ၢ်မံၤလဲၣ်န့ၣ်နကထံၣ် ဘၣ်ကိၣ်ထံဖျံၣ်လၢဖျါဝံၣ်ဖျါဘဲမးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

နမ့ၢ်တအဲၣ်ဒီးမၤဒဲန့ၣ်ဒီးနဆဲးသိအိၤဝံၤ, ဝုၤထီၣ်န့ၢ်အံၤသၢ်ဆၢမ့တမ့ၢ်နီၣ်ဝုတုၤ အဘၣ်ပျံၤဒီးဖူလီၤအိၤလၢကိၣ်ထံဖျံၣ်တဘိတဘိအဖိခိၣ်တက့ၢ်. ကက ထီၣ်ကိၣ်ထံဖျံၣ်လၢအဘဲဒီးဆၢမးတက့ၢ်န့ၣ်လီၤ.

၈. ကိပ်ဘုခုသန်

တၢ်လၢအလိာ် — ဘုခုသန်, အံသၢ်ဆၢ, သိ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

ဘုခုသန်န့ၣ်ညီၣ်နီၣ်ပချီမ့တမ့ၢ်ပယိဒီးပဟ်လီၤဒၣ်ဒီဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ဆၢၣ်
ဘုခုသန်န့ၣ်ပမ့ၢ်ဒုလီၤဖျၢၣ်အိၤဝံၤဝဲၣ်ထီၣ်အိၤလၢသိတစး, အံသၢ်တစးန့ၣ်
ဘဲစ့ၢ်ကိးလီၤ. မ့တမ့ၢ်တခီပမ့ၢ်တၢ်ဘျးအိၤယုၣ်ဒီးတအွတစးဝံၤစံၢ်ယုၣ်အိၤ
လၢပသၢ်သၣ်ဒီးဆဲးသိအိၤတဘျီတဘျီန့ၣ်ကဘဲဝဲစ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

၉. ထွဲ

တၢ်လၢအလိာ် — ဘုဘျီမ့တမ့ၢ်ပအံဘျီ

တၢ်လၢကဘၣ်စူးကါ — ဆၢၣ်, ကျီၣ်, သပၤပှၢ်ဝါ

တၢ်ကဘၣ်မၤအိၤနီၤလဲၣ်

ဖဲဘုမ့တမ့ၢ်ပအံအသၢ်ပှၢ်ထီၣ်သီတချုးမံဒီးဘၣ်အဆၢကတီၢ်ဟံးန့ၢ်ဘုဘျီ
မ့တမ့ၢ်ပအံဘျီန့ၣ်ဒီးဝဲၣ်ထီၣ်အိၤလၢသပၤပှၢ်ဝါ(ဒန်အိး)အပူၤဒီးတၢ်အိၤလၢ
ဆၢၣ်ပူၤတက့ၢ်. ကျီၣ်န့ၣ်အခိၣ်ကဘၣ်ပၤဝဲလီၤ. နကဘၣ်တၢ်အိၤဆူၣ်ဆူၣ်
ဒ်သိးဘုဘျီမ့တမ့ၢ်ပအံဘျီတဖၣ်န့ၣ်ကဘၣ်အဂီၢ်လီၤ. နကဘၣ်တၢ်စ့ၢ်ကိး
အိၤချုချုတချုးလၢအခုၣ်လီၤဒီးဘၣ်န့ၣ်လီၤ. မ့ၢ်ခုၣ်လီၤန့ၣ်တကဲထီၣ်ထွဲဘၣ်
အမဲၣ်ညါကလီၤကမူၣ်ကွံာ်ဝဲဒၣ်န့ၣ်လီၤ. တုၤနတီၢ်အိၤဝံၤဒီးယၢကွံာ်အဖု, အ
နံး, ထၢကွံာ်အမိၤဒီးတၢ်လၢအအိၣ်တၢ်န့ၣ်မ့ၢ်ထွဲလီၤ.

ထွဲနှင့်နအိၣ်အီၤဖဲအကီၢ်အခါဘဲမးလီၤ. နမ့ၢ်ဟံၣ်ယံၣ်တခီနဝဲၣ်အိၣ်က့ၤအီၤ မ့တမ့ၢ်နဆဲးသိအိၣ်က့ၤအီၤလၢသိကီၢ်ကီၢ်န့ၣ်ကဟဲကဖိထီၣ်က့ၤဒီးနအိၣ်ဘဲဒိၣ် မးလီၤ. မ့တမ့ၢ်ဘၣ်ဒီးနဒၤနီၤလီၤထံၣ်ချီကီၢ်ကီၢ်ဒီးတၢ်နီၤထံမ့တမ့ၢ်ယီၤနီၤထံ, အံသၣ်ဆၢဒီးနယါယုၣ်အီၤနအိၣ်ဘဲစ့ၢ်ကိးလီၤ.

၁၀. ကိၣ်ဘၢၣ်ဘီ

တၢ်လၢအလိၣ်- ဟုကမူၣ်မ့တမ့ၢ်ကလဲၣ်ကမူၣ်, ထူၣ်ထံဆ့, ယီၤနီၤထံ, အံသၣ်ဆၢ, တၢ်ထံနၢမူ (ပနဲ), လီၤခီလၢအခံဖျိတပူၤတပူၤ

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဒဲလဲၣ်

ဟုကမူၣ်မ့တမ့ၢ်ကလဲၣ်ကမူၣ်န့ၣ်ထၢနီၣ်လၢသပၤပူၤ, ကျဲၣ်ကျီယုၣ်ဒီးထံ ဝံၤဒိမံထီၣ်လၢလၢၢ်ဆီ ခိၣ်ခွဲးခွဲးအီၤတုၤလၢအစဲဘူးထီၣ်တစဲးဝံၤထၢနီၣ်လီၤ ထူၣ်ထံဆ့ဒီးခွဲးခွဲးအီၤတုၤလၢအကိၣ်လိၣ်ဖိတဖၣ်လီၤဘျဲးဂ့ၤတက့ၢ်. တဘၣ် မၤမ့ၣ်အူဆူၣ်ကဲၣ်ဆိးဘၣ်. ကတဲၣ်ကတီၤဟံၣ်စၢၤထံခုၣ်လၢသပၤပူၤဒီးဟံ လီၤယၢ်လီၤခီလၢအခံဖျိတပူၤတပူၤလၢသပၤဖိခိၣ်တက့ၢ်. ဖိၣ်ကွၢ်နကိၣ်လၢ နခွဲးခွဲးတဖၣ်မ့ၢ်စဲးဘူးလီၤသးလံန့ၣ်နဘျၢၣ်ထီၣ်ဒီးထူးလီၤအီၤဆူလီၤခီအခံ ဖျိအလီၤသ့ဝဲလီၤ. တုၤအဝံၤတစု, ဘျၢၣ်ထီၣ်က့ၤကိၣ်တဖၣ်လၢထံခုၣ်ကျိဒီး ဟံၣ်အီၤလၢတၢ်တခါခါအပူၤတက့ၢ်. နထံချီမ့ၢ်ကီၢ်ထီၣ်န့ၣ်ကြးနဆိတလဲထံ လီၤ.

ထၢနီၣ်လီၤယီၤနီၤထံ, အံသၣ်ဆၢ, ထံချီဝါလၢသပၤပူၤဒီးကျဲယုၣ်အီၤတက့ၢ်. ထၢနီၣ်ယုၣ်တၢ်ထံနၢမူမ့တမ့ၢ်ဒွဲၣ်ပနဲတၢ်လၢခွဲးဆံးဆံးဖိအပူၤဒီးထၢနီၣ်လၢ သပၤပူၤ, ကးတံၢ်အခိၣ်ဒ်သီးနကိၣ်အထံအံၤကနၢမူလၢပနဲဒီးကလီၤအိၣ်အ

ကိုတကွာ၊ ဟံးန့ၣ်ထံခွဲတဖျာၣ်၊ ထာန့ၣ်လီၤန့ၣ်ကိၣ်အသံး၊ လူလီၤန့ၣ်အထံးန့ၣ်အိၣ်အီၤသ့လီၤ။

၁၁. ကိၣ်ဆီၣ်ပိၣ်လိ

တၢ်လာအလိၣ်— ပအံကမူၣ် မ့တမ့ၢ် ပအံကလဲၣ်၊ ဃီၤန့ၣ်ထံ၊ အံသၣ်ဆါ

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဖဲလဲၣ်

ဒိကလၢထီၣ်ထံချီတကပၤ၊ စံၢ်ပံၣ်ထီၣ်ပအံကမူၣ်ဒီးထံဝံၤလံာ်လုာ်ကဖျာၣ်ထီၣ်အဖျာၣ်ဖိဆံးဆံးဖိထဲသိးပန့ၣ်ချံတတ်ဒီးတုၤနထံချီကလၢထီၣ်ဒီးထာန့ၣ်လီၤအီၤတက့ၢ်။ ချီအီၤတုၤလာနကိၣ်အဖျာၣ်ဖိတဖၣ်ထီၣ်ဖိဒီးထာန့ၣ်လီၤယီၤန့ၣ်ထံးအံသၣ်ဆါဒီးချီအီၤတုၤလာအသံးဒီးအထံအိၣ်တ့ၢ်ပွဲၤသိးဒီးအိၣ်ကွၢ်ကိၣ်အဖျာၣ်ဖိတဖၣ်မ့ၢ်မံးနစီၢ်လီၤအီၤဒီးအိၣ်သ့လီၤ။

၁၂. ကိၣ်(ပအံ)ဆဲးသိ

တၢ်လာအလိၣ်— ပအံကမူၣ်မ့တမ့ၢ်ပအံကလဲၣ်၊ အံသၣ်ဆါမ့ တမ့ၢ်တီလဲ (နီၣ်ဝုထံ)၊ သိ၊ သပၤကဘျၢၣ်

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဖဲလဲၣ်

ပအံကမူၣ်မ့တမ့ၢ်ပအံကလဲၣ်န့ၣ်ကျဲၣ်ကျိယုာ်ဒီးထံထာန့ၣ်လီၤအံသၣ်ဆါမ့တမ့ၢ်တီလဲ(နီၣ်ဝုထံ), ပွဲၤနသးလိဝံၤခွဲးခွဲးယုာ်တုၤအယါယုာ်ဂုၤဂုၤတက့ၢ်။ ဒိထီၣ်သပၤတဖျာၣ်ဝံၤလူလီၤသိဖဲအကြးတုၤသိကိၣ်ထီၣ်ဒီးဆဲးသိကိၣ်လာနကျဲၣ်ကျိဟ်စၢၤန့ၣ်ဒီးမၤကဘျၢၣ်အီၤတဘျီဖိတဘျီဖိဒီးဟ်အီၤတုၤအကိၣ်ဘိ

ထိုင်တစ်ဖုဒီးယုာ်ကဒါအီဝံဟ်ကဒီးအီတုအကိာ်ဘိထိုင်ဒီးနွဲးထိုင်က့၊
အီလၢသပၤပူၤသ့လီၤ.

၁၃. ကိပ်ပန်သွံင်(ကိပ်ပန်သုင်)

တၢ်လၢအလိာ်—ဟုကမူာ် မ့တမ့ၢ် ကလဲာ်ကမူာ်, ဃီၤနီၤထံ, အံသၢ်ဆၢ
မ့တမ့ၢ်(တိလဲ), ထံ

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဒဲလဲာ်

ဟုကမူာ်န့ၣ်ကျဲာ်ကျိယုာ်လၢဃီၤနီၤထံ, အံသၢ်ဆၢ, ထံတုအဘၣ်လိာ်ဘၣ်
စးဂ့ၤဂ့ၤဒီးဒိထိုင်လၢလၢာ်ဆီခိာ်ဝံနဘၣ်ဝုၤအီၤဒိကတီၢ်ညါလီၤ. တဘၣ်မၤ
မ့ၢ်အူဆူာ်ဆူာ်ဘၣ်. ဝုၤအီၤတုလၢအဖျါာ်ဖိတဖၣ်လီၤဘျဲးဂ့ၤဂ့ၤဒီးနထူး
ထိုင်ကွၢ်နီၣ်ဒီးကွၢ်တက့ၢ်.

နကိပ်လၢအစးဘူးလၢနီၣ်ဒီးကွၢ်လိၤန့ၣ်ကဘၣ်လီၤစီၤဒီးဘျဲးလီၤ. တဘၣ်
လီၤတလိာ်တလိာ်ဘၣ်. ဝံနလူလီၤလၢလိာ်ခိကဘျၢ်ဖးလဲၢ်အပူၤဒီးဟ်ခုာ်လီၤ
အီၤဝံနကူးလီၤတလိာ်တလိာ်ဒီးနအိာ်သ့လီၤ. နမ့ၢ်ကွးလီၤဃီၤသၢ်တပျတ
ပျဝံအိာ်ဒီးကနာမူဒီးဘဲဝဲဒ်န့ၣ်လီၤ.

နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤအိာ်လၢအလွံၤသုတမိ, အံသၢ်ဆၢအလီၢ်နကဘၣ်ထၢန့ၣ်လီၤ
နီၣ်ဝုသုန့ၣ်လီၤ. နီၣ်ဝုန့ၣ်နကဘၣ်စုာ်လီၤလၢထံကျါဒီးဒူးကဲထိုင်က့လၢအ
ထံန့ၣ်လီၤ. ဒီးမၤအီၤဒဲပတဲတုာ်လံအသိးတက့ၢ်.

၁၄. ခီနီထံ

ခီနီနှင့်တၢ်မၤအီၤလၢဟုကမူၣ်န့ၣ်လီၤ. ပတက္ခးတၢ်မၤခီနီတဆိဘၣ်တဆိလၢၤဘၣ်. နမ့ၢ်မၤအိၣ်ဒၣ်တပီၤခံပီၤန့ၣ်န့ၣ်အိၣ်ညီဒၣ်တၢ်တက့ၢ်လီၤ.

တၢ်လၢအလိၣ်- ပသၢဝါ,တအ့, တပျီတအ့(ဟီၣ်ဂီၤပျီ) ညၣ်, ယၢၣ်ကမူၣ်, ဝဲကမူၣ်, တကွံၣ်ဒၣ်.

တၢ်ကဘၣ်မၤအီၤဒဲလဲၣ်

အဆိဘၣ်ထီၣ်ညၣ်လၢကဖိထီၣ်ခီနီထံအဂီၢ်တက့ၢ်. ဒိကလၢထီၣ်ထံချီဝံၤထၢန့ၣ်လီၤညၣ်, ဟီၣ်ဂီၤပျီ (တပျီတအ့), သယံ, ညၣ်အုၣ်ခိၣ်ထံ (ငနီၣ်ပြာရည်) ဒီးချီထီၣ်အီၤတက့ၢ်. နညၣ်မ့ၢ်မံဒီးတၢၤထီၣ်က့ၢ်အီၤတက့ၢ်. ကျဲၣ်ကျိယၢၣ်ကမူၣ်, ဝဲကမူၣ်လၢထံခုၣ်ဒီးဖၢန့ၣ်လီၤအီၤလၢနညၣ်အထံကျိတက့ၢ်. နကဘၣ်ခွဲးခွဲးန့ၢ်အီၤခဲအံၤခဲအံၤလီၤ.

ထၢန့ၣ်လီၤညၣ်သံးတနီၤဆူနီနီထံကျိဒီးဟံတၢ်က့ၢ်တနီၤလၢနကဆဲးသိအဂီၢ်တက့ၢ်. တီၢ်လီၤပသၢဂီၤဝါတအ့, တပျီတအ့ဒီးနမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးအဟဲတခီနီထံန့ၣ်လီၤမိၢ်ဟဲသုၣ်သ့ဝဲလီၤ. ဝံၤဒိထီၣ်သိထၢန့ၣ်လီၤသယံဆဲးသိထီၣ်နမိၢ်ဟဲသုၣ်တီၢ်တုၤအနၢမူဝံၤထၢန့ၣ်လီၤညၣ်သံးလၢအိၣ်တၢ်တက့ၢ်. ခွဲးခွဲးထီၣ်နယၢၣ်တုၤအသုတဘိၣ်ဘျီဝံၤထၢန့ၣ်လီၤညၣ်ဆဲးသိဒီးထံဖဲအဘၣ်တက့ၢ်. ချီထီၣ်အီၤတုၤအကလၢ, ထၢန့ၣ်လီၤပသၢသၣ်ဒီးဖျါဒီးတကွံၣ်ဒၣ်ဆိုပြဲတက့ၢ်. အီၤကွၢ်အဆၢအဟိဒီးအိၣ်အီၤကိၢ်ကိၢ်လၢၤလၢၤတက့ၢ်.

အဆာဒိန်(၃)

တၢ်ဟံၣ်ကီၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်ကွၢ်ထွဲဟံၣ်ဇီၤဃီဇီၤ

တဘျီဘျီဖဲပကွၢ်ထွဲဟံၣ်အခါမ့ၢ်ဂ့ၤ, ပမၤဟံၣ်ဃီအတၢ်ဖဲတၢ်မၤအခါမ့ၢ်ဂ့ၤပ ကထံၣ်ဘၣ်တၢ်ကီၤတၢ်ခဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်တဘျီဘျီပညၢ်အုၣ် ကိၤအလၢၣ်ကထိၣ်, ပမၤကနၢ်ကိၤဟ့ၣ်ဒီးတဘျီဘျီပဆုကၤကဘၣ်အၢဒီးသ ယိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်တဖၣ်အံၤတဘျီဘျီဒူးအိၣ်ထီၣ်တၢ်ဆူဂီၤပါဂီၤတဖၣ် လီၤ. ဘၣ်ဆၣ်ပမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဆိဟံၣ်စၢၤတၢ်ဂ့ၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤဒီးကမၤစၢၤပှၤ လၢတၢ်ကွၢ်ထွဲဟံၣ်ဃီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

က. တၢ်လၢပကြးသ့ၣ်ညါဆိဟံၣ်လၢတၢ်ကတဲာ်ကတီၤကွၢ် ထွဲဟံၣ်ဃီအဂီၢ်

၁. အံၤသၣ်လၢအထံထီၣ်-ထၢန့ၣ်ဟုသးတဖျီၤလၢကတံၤ(တရံၣ်)အခံဒး တက့ၢ်. ကတံၤပူၤကသူယုထီၣ်ဘိလီၤ.

၂. ညၢ်အုၣ်အလၢၣ်သုတထီၣ်တဂ့ၤအဂီၢ် - ဟံၣ်အိၣ်ကဆဲကဆိ, ကွၢ်ထွဲအခံ ခဲအံၤခဲအံၤ, ဒၢန့ၣ်မိၢ်ကံၢ်ဖိသၣ်လၢညၢ်အုၣ်ကတံၤပူၤကျၢ်ဘၢလီၤအခိၣ်လၢ ညါသူးလၢၣ်, ဖျုၤဘၣ်အၢနကတံၤလၢဖၣ်ဆါ, လၢၣ်မ့ၢ်ထီၣ်ဒၢန့ၣ်စ့ၢ်ကီးဒီး တၢ် စ့ၤကိၢ်လၢၣ်လၢကတံၤပူၤဒီးလိအိၣ်လၢမ့ၢ်တဘျီတခိၣ်ဒ်သိးကနၢ်မူအဂီၢ် တက့ၢ်.

၃. ကသူထံဟီလာအံသ်- ကူးလီအင်လူသံကစံစွာကုဒေန်လာကသူ ထံသပာပူဖိကလင်ထိုင်အီစုမံးနံးဝံထူးထိုင်ကွံအီတကွံ. အံသ်အ ဟီကဘျါကွဲဝဲလီ.

၄. မုနာကီအူ- သုစီန့သွဲလးတလိာ်ထူးသူထိုင်ဝံဟ်လီလာမုအဖီခိာ် ဒီးကျါဘာယာ်ကုနမုသပာတကွံ. တုနဖီမုဝံတစုနအိးထိုင်နမုနာကီ အူကဟါမံကွံလီ.

၅. ကသူထံညာ်အုာ်အါတလာ- ပုတနီနီဖဲအဖီကသူအခါထာ်လီ လဲညာ်အုာ်တဖာ်လီ. နထာ်ညာ်အုာ်မုအါတလာန့ဒီးန့လုာ်ခွလုာ်စုာ် ဘုာ်ဒီးဒါနီလာကသူထံသပာပူတကွံ. ကသူထံသဘွဲကဟ်ထိုင်လုာ်ခွ လုာ်အလီဒီးဒါတုာ်ကွံလုာ်ခွလုာ်တကွံ. ညာ်အုာ်အစီကဟါမံကွံလီ.

၆. စုဘာ်အါလာသပာကမူာ်ဒီးသိ- ထူးစီနစုလာအင်လူဝံသုစီကွံလာ ထံလာလာတကွံ.

၇. သနး(သနပ်)- အကလုာ်ကလုာ်ဒ်သိးနဟ်အီယံာ်ယံာ်ကသု, ကုသု တထိုင်တဂုအဂီဟ်(မုံညးဆိ)အဘိာ်ဖိလာသနးအဖီခိာ်ဒီးဟ်လာတံက နုဖိလံာ်တကွံ.

၈. မုာ်အူအိာ်တံကံညာ်ဆုကုနအူ- တဘျီယီဟံးန့ပသါဂီတဖျါာ်, ကူးတံာ်အီခံကူာ်ထူးအီဖဲမုာ်အူအိာ်တံအလီ, အပူအချါခံကပလီာ်ဝံ, စုာ်လီလာထံကျါတစီဖိဝံထူးထိုင်ဆူာ်စီကွံအီလာဆးပုာ်တကွံ.

၉. ဖဲပဘျးလီၤဆုကၤအခါဆုကၤဘၣ်အဒီးပျံၤထးထီၣ်အုၣ်-နမ့ၢ်ထံၣ်တဘျီယီၤပံးန့ၢ်တကီၤဆံၣ်သၣ်ထူးအီၤနၤနၤအပူၤအချၤ, လိယုထီၤ လၢမုၢ်ကီၢ်ကျါဝံၤထူးကဒီးခံဘျီသၢဘျီဝံၤဆူၣ်စီက့ၤလၢဆးပွၣ်တက့ၢ်. မ့တမ့ၢ်စုၣ်န့ၢ်လၢထံၣ်ချီအကျါ(၅)မံးနံးတုၤအမံးနံးတဆံဝံၤဆူၣ်စီက့ၤအီၤလၢဆးပွၣ်တက့ၢ်.

၁၀. ကူကၤဘၣ်အလၢမဲၣ်ထံ- တဘျီယီၤထူးအီၤလၢတကီၤဆံၣ်သၣ်အမံအါအါဝံၤဆူၣ်စီအီၤတက့ၢ်. စုၣ်လီၤအဘၣ်အါအလီၢ်လၢကျီၢ်န့ၢ်ထံကျါစ့ၤန့ၢ်ရံၣ်ဝံၤမးဆူၣ်စီလၢဆးပွၣ်တက့ၢ်.

၁၁. တၢ်ကူတၢ်သိးဘၣ်အလၢရၣ်နီၣ်သိ- ဂူၢ်လီၤသနးခါပံၢ်ပံၢ်ဝံၤဖူလီၤလၢအဘၣ်အါအလီၢ်ဟံၣ်သူထီၣ်အီၤဂ့ၤဂ့ၤဝံၤထူးစီဘၣ်က့ၤအီၤတက့ၢ်. တုၤနဆူၣ်ကွံၢ်ဒီးသိဘၣ်အါအလီၢ်ကလီၤမၢ်ကွံၢ်ဝဲလီၤ.

၁၂. နီမုၢ်ထံဒီးခိဖံၣ်ထံဘၣ်အါတၢ်ကူတၢ်သိး- ထူးစီလၢအၣ်လူဖံးသံကစဲၣ်တက့ၢ်. ပံးန့ၢ်ထံချီဝါကီၢ်ကီၢ်တခွးလူလီၤလၢအဘၣ်အါအလီၢ်တက့ၢ်.

၁၃. တၢ်ကူတၢ်ကၤဘၣ်အလၢရၣ်နီၣ်သိ- ပံးန့ၢ်ထူၣ်ကမူၣ်ကျဲလၢထံခုၣ်, စုၣ်လီၤတၢ်ကံးညၢ်လၢထံ အကျါတတီၤဒိၣ်ဒိၣ်ဝံၤဆူၣ်စီက့ၤအီၤလၢဆးပွၣ်တက့ၢ်. တစီဖိအနၢကဟါမၢ်ကွံၢ်လီၤ.

၁၄. သဘျုၣ်သးသၣ်ထံဘၣ်အါ- ပံးန့ၢ်ပုၤကညီအနီၢ်ထံ, မၤဘၣ်စီၣ်လၢအဘၣ်အါအလီၢ်ဟံၣ်သူထီၣ်အီၤတုၤအသူလံးဒီးအဘၣ်အါကဟါမၢ်ကွံၢ်လီၤ.

၁၅. သယံဇာတအာတ်ကံးညှင်- စုၣ်လီၤတၢ်ကံးညှင်အံၤလၢဖၣ်ဆါထံအကျါတနံၤတနၢၤဝံၤမးဆူၣ်စီက့ၤလၢဆးပွၣ်တက့ၢ်. မၤအီၤတဘျူးဘျီဒ်န့ၣ်ဒီးကလီၤမၢ်ကွံာ်လီၤ.

၁၆. မ့ၣ်အူကလၢထီၣ်လၢသိသဟၤပူၤ - တဘၣ်ကျဲးစးမၤလီၤပံာ်မ့ၣ်အူလၢထံတဂ့ၤ. အဝဲကကဲၤကပျီၤထီၣ်ဘၣ်ဖုးလီၤ. ဖုံန့ၣ်လီၤဘုကူၣ်ကမူၣ်မ့တမ့ၢ်ဟုကမူၣ်လၢသိကျါတက့ၢ်. တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်မ့ၢ်တအိၣ်ညီဘၣ်ဒီးနဖုံလီၤမဲးမ့တမ့ၢ်ဖၣ်ဆါကမူၣ်လၢသိကျါသ့န့ၣ်လီၤ.

၁၇. မဲာ်ထံကလၢဘၣ်အၢ-ဝဲတြီမဲာ်ထံကလၢမ့တမ့ၢ်မဲာ်ထံကလၢလၢမံၤဒးကပျါဆုံအဂီၢ်ထူးစီလၢရၣ်နီၣ်သိဝံၤထူးသူက့ၤအီၤလၢတၢ်ကံးညှင်တက့ၢ်. မ့ၢ်တစီတခိပံးန့ၢ်ညါသူးလၢၣ်ထွါကဒီးအီၤကကဆိထီၣ်က့ၤလီၤ.

၁၈. လီၢ်ဆ့ၣ်နီၤမ့ၢ်ဘၣ်အၢလၢသိ- ထူးစီအီၤလၢအံၤသၣ်အထံဝံၤ, ထူးသူက့ၤအီၤလၢတၢ်ကံးညှင်ကဆိတက့ၢ်.

၂၀. တၢ်ကဟးကွံာ်အဂီၢ်- ကူးလီၤဒံသၣ်အဖံးဘူဘူဝံၤဟ်လီၤဖဲတၢ်အိၣ်အလီၢ်တက့ၢ်.

၂၁. စီလီသုတဟဲအဂီၢ်- ထၢန့ၣ်လီၤဖိခိၣ်မိာ်လၢစီၤနီၤခိၣ်, တလါ, မ့တမ့ၢ်ဘၣ်ဒိၣ်အပူၤတက့ၢ်.

၂၂. တၢ်ဃာ်ကယုၤကွံာ်အဂီၢ်- ပုၤလၢအသူမ့ၣ်အူဒၢ(မုၢ်အိမ်)တဖၣ်, ကဘၣ်ကတဲာ်ကတိၤပယိး(ပြိး)၂ဘးသါ, ကနဲစီတဘျဲသါပာ်လီၤထးဘၣ်

ဘဉ်ဖိတဘဉ်လၢမ့ၣ်အူဒၢအဖီခိၣ်, ဟ်လီၤတၢ်ခံၣ်အံၤလၢထးဘဉ်အဖီခိၣ်တူၤ
လၢအကိၢ်ထီၣ်ဒီးအသဝံကဟဲထီၣ်ဒီးတၢ်ဃၢကယူၤကွၢ်ဝဲလီၤ.

၂၃. **ဃီၤကဟးကွၢ်** - ဂူၢ်လီၤဖိဘိဘိ (နနးလုံးကြိုင်)အဂံၢ်ဒီးထူးဖုဒါခိၣ်
ကိးနံၤဒီးယံၣ်ယံၣ်အိၣ်ဝဲတကဲလၢဘဉ်ဒီးကယုၢ်ကွၢ်ဝဲလီၤ.

၂၄. **ယုၢ်ကဟးကွၢ်**- ဟံးန့ၢ်ဖိသံမုၢ်မုၢ်တမ့ၢ်ပိၣ်စုဒီး (ပင်စိမ်းရွက်)ဒီးဟ်လီၤ
လၢယုၢ်ယုၢ်ထီၣ်ယုၢ်လီၤအလီၢ်တက့ၢ်. ယုၢ်ကနၢ်ဘဉ်အဝဲသ့ၣ်အစိဒီးကယုၢ်
ကွၢ်ဝဲလီၤ.

ခ. တၢ်လၢပကြးသ့ၣ်ညါဆိဟ်ဖဲပပူၤတၢ်အခါ

တၢ်လၢလၢတဖၣ်နမ့ၢ်သ့ၣ်ညါဆိဟ်စၢၤအီၤတစးဒီးကဂ့ၤဝဲန့ၣ်လီၤ.

၁. **နံၣ်သိထံစးတစး** - ဟံးန့ၢ်ချါတဘဉ်, မၤန့ၢ်အကွီၤဖိတၢ်န့ၣ်လၢနံၣ်သိထံ
ကျါတက့ၢ်. ဖဲနထူးထီၣ်က့ၤအခါသိမ့ၢ်စးဘူးဘူသလါလၢချါကွီၤပူၤဒီးမ့ၢ်အ
စးလီၤ.

၂. **ဆိဒံၣ်ဂ့ၤတဂ့ၤ**- ဒီကွၢ်လၢမုၢ်မုၢ်ဖျါဆံးဒီးမ့ၢ် အဂ့ၤလီၤ. ဆိဒံၣ်သိန့ၣ်အဘဉ်
ကုသွဲးတဘျုးဘဉ်. ကမၤကွၢ်ဆိဒံၣ်အါအဂီၢ်ဟံးန့ၢ်ထံတတိလီၤ, အံၤသုၣ်ထံခံ
အိၣ်စးကျဲၣ်ကျိဝံၤစုၣ်န့ၣ်ဆိဒံၣ်တဖၣ်တ က့ၢ်. မ့ၢ်လီၤဒီးဒီးမ့ၢ်ဆိဒံၣ်အဂ့ၤလီၤ.

၃. **ကနဲစိအစး**- ဖျါကွၢ်နစုမုၢ်လိၤတတိၤဒိၣ်ဒိၣ်ဒီးကယုၤထီၣ်ကွၢ်လီၤ. လူ
န့ၣ်လီၤကနဲစိလၢထံကျါတက့ၢ်. ကနဲစိကလီၤဒီးလၢထံခံဒီးလီၤ. နမ့ၢ်ဟ်ယံၣ်
ဘဉ်ဆဉ်အသဘဲတထီၣ်ဘဉ်. စးတစးမၤန့ၢ်ကနဲစိနီၣ်တၢၤတတ်, နံၣ်သိ
ထံနီၣ်တၢၤတတ်ဘျဲၣ်ဘျဲၣ်ကျဲၣ်ကျိယုၢ်အီၤကအိၣ်ဒုၣ်နီၣ်တၢၤတတ်လီၤ. တ
အါထီၣ်ဘဉ်လီၤ.

အဆာဒိန်(၄) ကသံဉ်ယါဘျါဟဲလာဖဉ်ကပူ

ပှါသးပှါလာပှါတဖဉ်တဲဝဲ “ကသံဉ်မ့တါအိဉ်, တါအိဉ်မ့ကသံဉ်လီၤ.”
တါအိဉ်တဖဉ်ပမ့ကတဲကတီၤအိဉ်အီၤဂ့ၤဒီးသူအီၤဘဉ်ဘဉ်န့ဉ်ကထီဉ်
ကသံဉ်ယါဘျါသ့လီၤ. တါတဖဉ်အံၤတလိဉ်ပဟးယုပှါန့ၢ်အီၤကိကိခဲဘဉ်.
မ့မ့တခီပယုထံဉ်န့ၢ်အီၤသ့ညီကဒဉ်လာပဖဉ်ကပူအပူန့ၢ်လီၤ.

က. သယီကမူဉ်

မ့တါအိဉ်အကျါတခါလာတါသူအီၤကိးနံၤဒီးလာသ့ဉ်လီၤဒီးထံလီၤဒီး, တါ
မၤဘျါတါပူလီၤပူကျဲ, နၤတါအုဉ်တါကျဉ်, တါညိး, ဖံးသးခိသး, ဒီးအိဉ်ဒီး
အသဝံလာအကီၢ်န့ဉ်လီၤ. သယီမ့တါလာအမၤကီၢ်ထီဉ်က့ၤပသ့ဉ်ပထံလီၤ.

၁. တါခုဉ်ဘဉ်နါစ့ၤဘံး – ဟံးန့ၢ်သယီကမူဉ်ထၢန့ဉ်လာမ့ဉ်အူပူဒီးနၤဘဉ်
အသဝံတက့ၢ်.

၂. တါဝုတါကျူၤ-ဟံးန့ၢ်သယီကမူဉ်, ဝဲလီၤလာ
တါဝုအဖီခိဉ်ဒီးဘိဉ်ယာ်အီၤတက့ၢ်.

၃. ခိဉ်သဉ်ယံဆါ – ဟံးန့ၢ်သယီကမူဉ်ဒီးသလီဝါ
စ့ၤကဘျးဒၢန့ဉ်လာမ့ဉ်အူကျါဒီးနၤဘဉ်အသဝံ
တက့ၢ်.

၄. တါဘဉ်ဒိဘဉ်ထံး- ဖျူသယီကမူဉ်မ့ဂ့ၤ, သ
ယီသံသိဒီးထူဉ်မ့ဂ့ၤတက့ၢ်.

၅. သွံတတုတ် - ထီးလီလၢသယီကမူတက့ၢ်.

၆. သွံထီၣ်ဆူခိၣ် - မၤန့ၢ်ခွဲးတဖျၢၣ်ထၢန့ၢ်လီၤမ့ၣ်အူအ့ၣ်ဝံၤဖုံလီၤသယီကမူၣ်, ဆိတ့ၢ်န့ၢ်လီၤသလီဝါဒီးနၢဘၣ်အသဝံတက့ၢ်.

၇. ဖိသၣ်အဒု - ဒၢန့ၢ်လီၤသယီကမူၣ်ဝံၤဘိၣ်ဘဲယၢ်လၢတၢ်ကံးညၢ်အကဆိတက့ၢ်.

၈. ပတုၤချဲးအ့ၣ် - ဒၢန့ၢ်သယီကမူၣ်လၢမ့ၣ်အူကျါ, မ့ၢ်သဝံထီၣ်ဒီးဒီးလီၤလၢပတုၤချဲးအ့ၣ်ဘၣ်အလီၤဖိခိၣ်တက့ၢ်. အဆါကဟါမၤကွံာ်ဝဲကယီကယီလီၤ.

ခ. ပသာဂီၤ

မ့ၢ်တၢ်တံၢ်တကလုာ်လၢအနၢၤကလံၤ, ကဟီးကဟး, တၢ်ကူး, မၤအါထီၣ်ဆံၣ်, အိၣ်မ့ၤအီထံၣ်, မၤဟါမၤသ့ၣ်ပွဲၤအိၣ်သးပွဲၤအိၣ်ဒီးဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါစ့ၢ်ကီးပှၤလီၤ.

၁. လၢတၢ်န့ၢ်ဂံၢ်န့ၢ်ဘါအဂီၢ် - တၢ်အိၣ်ပသာဂီၤအချံတက့ၢ်.

၂. ဆံၣ်အါအဂီၢ် - အိၣ်ပသာဂီၤသၣ်အါအါတက့ၢ်.

၃. ခိၣ်သူဝါ - ဟံးန့ၢ်ပသာဂီၤတဖျၢၣ်ကူးတဲာ်အိၣ်ခံကူၣ်ဒီးထူးနခိၣ်ဖံးကိးဂီၤဒဲးတက့ၢ်. ယံာ်ယံာ်ဒီးနခိၣ်ဆူၣ်ကသူထီၣ်က့ၤလီၤ.

၄. မဲဆါ, မဲအ့ၣ်ထူး - ကူးတဲာ်ပသာဂီၤသၣ်တဖျၢၣ်ခံကူၣ်, ကျးလီၤလၢနမဲဆါအဖိခိၣ်ဒီးအ့ၣ်တၢ်ယၢ်တက့ၢ်.

၅. ပတုၤချဲး, ဒးဘီအစုၣ်အပျါ - ကူးတဲာ်န့ၢ်ပသာဂီၤသၣ်အခိၣ်တဖဲး, အထူးမ့ၢ်ဟဲထီၣ်န့ၢ်ထူးအိၣ်လၢထူၣ်ဝံၤ, ကျးလီၤလၢတၢ်အ့ၣ်ဘၣ်အဖိခိၣ်တက့ၢ်. တၢ်စုၣ်တၢ်ပျါကဟးထီၣ်လီၤ.

၆. ခိၣ်လုၤ - ဟံးန့ၢ်ပသာဂီၤထူးလၢနခိၣ်လုၤအလီၤကိးနံၤဒဲး, ယံာ်ယံာ်ဒီးနခိၣ်ဆူၣ်ကဟဲထီၣ်လီၤ.

၇. နါဒသွံဂီဝ် - တၢ်မ့ၢ်ကူးသ့ၣ်ဖးပသၢဂီၤခံခီဒီးနၢ်သြူးန့ၢ်အသဝံဆူၣ်ဆူၣ်တစးန့ၣ်နါဒသွံကပတုၣ်လီၤ.

၈. နၢ်အုၣ်ထုးအုၣ်စူၢ် - တၢ်မ့ၢ်ကုၢ်ညှံးလီၤပသၢဂီၤတဖျၢၣ်ဝံဆံးလီၤန့ၢ်အထံဆူၣ်ပူၤဖဲအလၢၤလၢၤဖိအခါန့ၣ်ကမၤဘျါတၢ်နၢ်အုၣ်ထုးန့ၣ်လီၤ.

၉. ဆံၣ်တထီၣ် - တၢ်မ့ၢ်ကူးလီၤကလဲပသၢဂီၤတဖျၢၣ်ဝံစုၣ်လီၤအီၤလၢထံချီကိၢ်ကိၢ်အကျါဒီးကျၢၢ်ဘၢအခိၣ်တခီန့ၣ်ရံၣ်ဝံဒီးအီၤလီၤထံအံၤတုၤအလၢၢ်န့ၣ်ဆံၣ်ဆါကထီၣ်က့ၤလီၤ.

၁၀. ပိၢ်မုၢ်လိၣ်ဘိထီၣ်သီ-ပိၢ်မုၢ်ဖိသၣ်တဖၣ်အဆၢကတီၢ်ဘၣ်သွံၣ်ပၢ်ထီၣ်အီၤတသီခံသီဝံအိၣ်ကတီၢ်န့ၣ်တဂ့ၤဘၣ်. အယိဂ့ၤတက့ၢ်ကဘၣ်ထိးအိၣ်ပသၢဂီၤအသံကစၢ်ကိးန့ၤလီၤ. တၢ်အံၤဂ့ၤလၢသွံၣ်ထံကဖဲက့ၤဘၣ်လီၤဘၣ်စးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဂ.ပသၢဝါ

မ့ၢ်တၢ်အိၣ်လၢအမၤသံတၢ်ဆါအယၢ်, ဇးဟးထီၣ်ကလံၤ, ဇးဟးထီၣ်ကပၤ, မၤဂ့ၤထီၣ်ဆံၣ်, ဟ့ၣ်အါထီၣ်မဲၢ်ချံၣ်ဘါ, ဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပတၢ်အိၣ်မူထီဘိလီၤ. ပသၢဝါအဘျူးအဖျိၣ်အါန့ၢ်ဒီးပသၢဂီၤတက့ၢ်လီၤ.

၁. တၢ်ကူးလၢအယံၣ်တ့ၢ်တဖၣ် - ချီအီၤပသၢဝါဒိၣ်တဖျၢၣ်အထံဒီးအိၣ်ဃုၣ်လၢမ့ၢ်အကျါယံၣ်ယံၣ်ကဘျါလီၤ.

၂. သွံၣ်ဆိၣ်ဆူၣ်တၢ်ဆါ - အိၣ်ဘၣ်ပသၢဝါကိးနံၤဒီး, ဂူၢ်လီၤအီၤကရဲၢ်မဲးဒီးယၢ်ထံ, အံၤသၣ်ဆါတက့ၢ်.

၃. ဖိသၣ်အသးၣ်ၤအိၣ် - ဘၢလီၤပသၢဝါတဖျၢၣ်ဒီးဇးအိၣ်ဘၣ်အီၤတက့ၢ်.

၄. တၢ်ကူးဖးထီ - ဟံးန့ၢ်ပသၢဝါသၢ်အါဖျၢၣ်, အိးကွၢ်အဖံး, ချီထီၣ်လၢ ကျိၣ်န့ၢ်ထံးအိၣ်ဘၣ်အိၣ်တနံၤ(၄)ခွးလၢ(၇)သီအတီၢ်ပူၤ, ဖိသၢ်(၄)န့ၢ်အဂီၢ်န့ၢ် မ့ၢ်ဝဲခံပူၤတပူၤ (တအိၣ်စး)တက့ၢ်.

၅. ခိၣ်သၢ်ယံဆါ - အိၣ်ပသၢဝါသၢ်အထံးအိၣ်သၢ်, မၤဘျးပသၢဝါသၢ်ဒီး ဖျူလီၤဘၣ်လၢန့ၢ်သက့ၤထံးလီၤတက့ၢ်.

၆. တၢ်ပသိၣ်ဆါ - အိၣ်ပသၢဝါဒိၣ်တဖျၢၣ်, တနံၤသၢဖျၢၣ်, မၤဘျးပသၢဝါ သၢ်ဟံးန့ၢ်အထံးဖျူလီၤလၢနသးနါပှၢ်အလီၤ. ဘိၣ်တၢ်လၢတၢ်ကံးညၣ်တုၤ အဖံးလီၤတအိးဝံၤတစိၣ်ဖိဖျူလီၤကဒီးအသီတဘျီတက့ၢ်.

ဃ. နံၣ်သိထံ

နံၣ်သိထံမ့ၢ်တၢ်အိၣ်လၢမၤအါထီၣ်ဂံၢ်ဘါ, မၤဂ့ၤထီၣ်ခိၣ်ဆူၣ်, နၤကလံၤ, မၤစၢၤတၢ်ဘၣ်ဒိဘၣ်ထံး, တၢ်ယံတၢ်ကွဲသဘံး, မ့ၢ်အူအိၣ်တၢ်တဖၣ်လီၤ.

၁. တၢ်အထူၣ်တၢ် - ဟံးန့ၢ်ကသ့ၣ်ခိၣ်မ့ၢ်အလၢ် (မြင်းခွၢ်ဂွၢ်) ချီလီၤသံးအ ထံတုၤအကဲထီၣ်ဖၣ်ဆါဝံၤယါယုၣ်ဒီးနံၣ်သိထံဝံၤဖျူလီၤလၢအထူၣ်တၢ်အဖီ ခိၣ်, ဘိၣ်ဘံယၢ်ဂ့ၤဂ့ၤ, ယံၣ်ယံၣ်ဒီးကဘျါက့ၤဝဲလီၤ.

၂. ကလံၤဟးထီၣ်နါပူၤ - ဒိကလၢ်ထီၣ်နံၣ်သိထံ ၄ - ၅ တၢၤဝံၤဟံၣ်ခုၣ်လီၤဝံၤ ပျံၣ်န့ၢ်လီၤဆူနနါပူၤလၢဘဲတက့ၢ်.

င. ကိပ်စွဲဒီး(ကန်စွန်းရွက်)

၁. တၢ်ပူလီၢ်ဆါဒီးညိး - ပံးန့ၢ်ကိပ်စွဲဒီးဒီးထံလုာ်လၢဒီးဒူးအိၤဝံၤပံးန့ၢ်အထံဖျူလီၤဘၣ်တက့ၢ်.
၂. တၢ်ဒိသဒၢတၢ်မူကူ - ဖဲပုၤဖိအိၣ်, ဆဲးသိအိၣ်ကုၤန့ၣ်ပုၤဒၢန့ၣ်ယုာ်ဒီးကိပ်စွဲဒီးအံၤဒ်သိးကဒိသဒၢတၢ်မူကူအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.
၃. အိၣ်ဘၣ်တၢ်စုၣ်တၢ်ပျၢ် - စံးန့ၢ်ကိပ်စွဲဒီးအထံဒီးအိၣ်အိၤတက့ၢ်.
၄. မ့ၣ်အူအိၣ် - ဒီးဒူးန့ၢ်ကိပ်စွဲဒီးအထံ, ကျဲယုာ်လၢအံၤသၣ်ဆါဒီးဖျူလီၤဘၣ်အိၤတက့ၢ်.
၅. သးသူထံ, ဆံၣ်ကီၢ် - စံးန့ၢ်ကိပ်စွဲဒီးအထံအိၣ်ယုာ်ဒီးအံၤသၣ်ဆါတက့ၢ်.
၆. ဟၢဖၢဝံၤတကံး - ချီအိၣ်ကိပ်စွဲဒီးအထံဒီးနီၣ်ဝုတက့ၢ်.
၇. ပတုၤချဲး, ဒးဘီအုၣ် - ဒီးဒူးန့ၢ်ကိပ်စွဲဒီးအထံ, ဒူးအိၣ်အိၤဝံၤပဲလီၤအသံးလၢအပူလီၢ်အဖိခိၣ်

စ. ကသုၣ်ခိၣ်မ့ၣ်ဒီး (မြင်းခွာရွက်)နီၣ်ဝီၤကျိးဒီး

မ့ၢ်တၢ်အိၣ်လၢအမၤထီထီၣ်ပသးသမူန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးအံၤအိၣ်ခံကလုာ်အဒါဒီးအမံၤန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဒီးအံၤအဂီၢ်ဒီးအမုၢ်န့ၣ်အသဟီၣ်ဂုၤန့ၢ်ဒီးအလၢန့ၣ်လီၤ. ထဲးန့ၢ်ကသုၣ်ခိၣ်မ့ၣ်ဒီး (မြင်းခွာရွက်) ဒိတမုၢ်ညါဒီးလိယုအိၤ, တိၢ်ကမူၣ်အိၤဒီးဟံအိၤလၢတၢ်ပူၤဂုၤတမံၤမံၤအပူၤတက့ၢ်.

၁. ကသုဉ်ခိဉ်မုဉ်ဒီးအကမူဉ် (၅) ဘးသါ, မိာ်ကံဖိ (၁) ဘးသါ, ကနဲစီ (၆) ဘးသါန့ဉ်ကျဲအီၤဒီးအီၤတနံၤသၢၤဘျီ, တဘျီထဲထံမိာ်တိၤသုဉ်တဖျါဉ် တက့ၢ်.

၂. ကသုဉ်ခိဉ်မုဉ်ဒီးကမူဉ် (၁၂) ဘးသါ, မိာ်ကံဖိ ၁.၅ ဘးသါ, ပူလံဒီးကမူဉ် (၁) ဘးသါ, ကနဲစီ (၁၅) ဘးသါကျဲအီၤတနံၤသၢၤဘျီ, တဘျီ ထဲထံမိာ်တိၤသုဉ်တဖျါဉ်တက့ၢ်. မ့ၢ်ကသံဉ်ဂံၢ်ဆူဉ်ဘါဆူဉ်ဒီးသးသမူ ထီန့ဉ်လီၤ.

၃. တၢ်ဘျးသး - မၤဘျးကသုဉ်ခိဉ်မုဉ်ဒီး, ပူလံဒီးထဲသိးသိးဝံၤအီၤလၢထံ ချီတက့ၢ်.

၄. သးပုၤနီဉ်တၢ်ဆူဉ် - အီၤကျိၢ်န့ၢ်ထံကိာ်ကိာ်ဒီးကသုဉ်ခိဉ်မုဉ်ဒီးအကမူဉ် တက့ၢ်.

၅. ဖံးဘိညဉ်ဘီ, အိဉ်မုၤအိဉ်ထံတဘဲ, ဖံးခိပူၤလီၢ်ဟဲထီဉ် - အိဉ်ကသုဉ်ခိဉ် မုဉ်ဒီး, စံၢ်န့ၢ်အထံဃါဃုာ်ဒီးကျိၢ်န့ၢ်ထံတစဲးတစဲးဒီးအီၤတက့ၢ်.

၆. ဟိာ်မုဉ်သ့ဉ်ဟဲအါ - ကသုဉ်ခိဉ်မုဉ်ဒီးတဘးသါ, အံသုဉ်ဆၢခံဘးသါ, ထံတဆံယဲာ်ဘးသါချီဃုာ်ခဲလၢာ်တုၤအအိဉ်တုာ်တတ်, အီၤအီၤလၢဂီၤလၢဟါ ဒီးသ့ဉ်ကဟဲစ့ၤလီၤက့ၤကယီၤကယီၤလီၤ.

၇. တၢ်ခုဉ်ဘဉ်ဖိသုဉ်ဆံး - ဆံးလီၤဒုးအီၤကသုဉ်ခိဉ်မုဉ်ဒီးအထံနီဉ်တၢၤ ဖိတဘျဉ်တက့ၢ်.

၈. ဆံဉ်ဆၢ - တၢ်ဒီးအဝဲအံၤဒီသဒၤစ့ၢ်ကိးတၢ်ဆါအဝဲအံၤအယိဂ့ၤပအိဉ် အီၤအါအါန့ဉ်လီၤ.

ဆ.တကွံသပ်

တကွံသပ်မှတ်တပ်တကလုာ်လၢပှၤကိးဂၤဒဲးအိၣ်အီၤဘဲဒီးကဲထီၣ်တၢ်
ဂံၢ်တၢ်ဘါန့ၣ်လီၤ. တကွံသပ်အကလုာ်တစ့ၤန့ၣ်ဘၣ် (၅၀) ဘၣ်. ခုၣ်, ဆၢ,
ကံး, ဝံၣ်သိ, ဆံၣ်လု, မၤဘီၣ်ထီၣ်သိထီၣ်ပဖံးပညၣ်, မၤဟါမၤကွံာ်ပတၢ်
ဘျံးသ့ၣ်ဘျံးသး, နးဟးထီၣ်တၢ်ကိၢ်လၢဟၢဖၢပူၤန့ၣ်လီၤ. တကွံဒီတထူၣ်
န့ၣ်ကဲဘျးဝဲဒၣ်လၢပှၤကညိဒီးဆၣ်ဖိကီၢ်ဖိတဖၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁. မ့ၣ်အူအိၣ် - ဒါလီၤတကွံလၢလၢမ့ၣ်အူအိၣ်ပှၤအဖီလၢတက့ၢ်.

၂. တၢ်ဆါဝါလီ - ဇွဲၣ်အူန့ၢ်တကွံအမုၢ်ဒီးအချါန့ၣ်ယါယုာ်ဒီးသယီကမူၣ်
ဒီးဖျါဘၣ်အီၤတက့ၢ်.

၃. နါဒုပူၤသွံၣ် - မၤဘျးတကွံအမုၢ်, ဟံးန့ၢ်အထံ, နးနၢဘၣ်တက့ၢ်.

၄. မ့ၣ်အူအိၣ် - ဝဲလီၤတကွံမံလၢအဖီခိၣ်, ဆံးလီၤတကွံမုၢ်အထံလူလီၤလၢ
တၢ်ပူၤလီၤအဖီခိၣ်

၅. ဆံၣ်ကီၢ် - အိၣ်တကွံသပ်မံအါအါတက့ၢ်.

၆. ကသံၣ်ဂံၢ်ဘါ - အိၣ်မ့ၤဝံၤအိၣ်တကွံပံၣ်န့ၣ်ကိးနံၤဒဲးတက့ၢ်.

၇. ဖိသၣ်အိၣ်န့ၢ်လီၤတစ့ၤ - ယိဒုးအိၣ်တကွံပံၣ်န့ၣ်ဒီးကွးဒုးအိၣ်ထဲအညၣ်
တက့ၢ်.

၈. ပနီကျဲသပ်

တၢ်အိၣ်လၢပမၤန့ၢ်ညိဒီးကဲဘျးလၢတၢ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့အဂီၢ်, ပအိၣ်န့ၣ်ဖျါ
ခုၣ်ဘၣ်ပှၤဘၣ်ဆၣ်အိၣ်ဒီးအသဝံလၢအကီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁. ခိၣ်သၣ်ယံဆါတကပၤ - မၤဘျးပနီကျဲသပ်, ဟံးန့ၢ်အထံဝံၤဖျါလီၤအီၤလၢ
နါသက့ၤထံးလီၤတက့ၢ်.

၂. ကိတ်ယူဘဲ - ဆံးလီပနီကျဲသုတ်အထံတနီတၢ၊ မၤကိတ်ထီၣ်အီၤ ဃါယုၣ်ဒီးကနဲစိဝံၤလုၣ်အိၣ်ဒ် (လျက်ဆၢး)အသိးတက့ၢ်.
၃. ခိၣ်မူၤနီၤမူၤ - အီပနီကျဲထံဆံၣ်ဆံၣ်ဒီးအံၤသုတ်ဆၢကိးနံၤဒီးတက့ၢ်.
၄. မဲကူၤဆါ - ဘၢလီပနီကျဲသုတ်တဖျၢၣ်တုၤအကဲထီၣ်ဖၣ်ဆါဒီးဃါယုၣ် အီၤဒီးလုၣ်ဗိကမူၣ်ဒီးသံးန့ၣ်လီၤဆူမဲကူၤအခိၣ်ထံးတက့ၢ်.
၅. ကူးဒီးကဟးတထီၣ် - အီပနီကျဲထံးဒီးကနဲစိတက့ၢ်.
၆. မဲဆါ - ထူးနမဲလၢပနီကျဲထံတက့ၢ်.

ည.ဘဲဆံၣ်ဒီး

ဘဲဆံၣ်အိၣ်ဝဲအါကလုာ်ဒီးပှၤဖီအိၣ်သ့စ့ၢ်ကိးအကလုာ်ကလုာ်ဒီးဂ့ၤစ့ၢ်ကိး လၢကသံၣ်ကသီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁. ဘဲဆံၣ်ဂီၤဝါ - အလုၣ်ဆံၣ်စ့ၤတဖးအရီၢ်ခၣ်အဲးဒီးအလုၣ်မ့ၢ်ပှၤထီၣ်တဖး န့ၣ်မၤစၢၤကပုၣ်ဘျဲးတၢ်အိၣ်ဒီးဆိၣ်လီၤကလံၤန့ၣ်လီၤ.

၂. ပှၤဘဲဆံၣ် - မဲထီၣ်ဒီးဟးစ့ၤလၢသ့ၣ်လီၤဝၣ်လီၤဒ်သ့ၣ်ဂံၢ်အသိးလီၤ. အမ့ၢ်, အလုၣ်, အဖီန့ၣ်အဆူၣ်အိၣ်ပြီကဒံ, အဂံၢ်အိၣ်ဒီးအသဟီၣ်လၢအခုၣ်, မၤဘျဲး စုၣ်လီၤအီၤအထံးတၢ်ဆံၣ်ထံအသိးဒီးကဒီသဒၢတၢ်ကိတ်တၢ်ဆါလၢအန့ၣ်လီၤ လၢပနီၢ်ခိအပူၤန့ၣ်လီၤ.

၃. ဘဲဆံၣ်ဂီၤ - တလးဘဲဆံၣ်, ရွဲၣ်ဘိၣ်ဘဲဆံၣ်, အမ့ၢ်ဆံၣ်အလုၣ်ကံးတဖး ဒီးခုၣ်, အသဟီၣ်ခုၣ်, မၤဘျဲးအချံးဒီးဖျၢၣ်အီၤတက့ၢ်. ဂ့ၤလၢနစုၣ်ခိၣ်ခုၣ်, စုဆၢ ခိၣ်ဆၢညိး, ညုၣ်လီၤကနုၢ်အဂီၢ်ခိၣ်မးလီၤ.

၄. ကီၤလၢသ့ဘဲဆံၣ်ဒိၣ်ဆံး - အမ့ၢ်ဖျၢၣ်, အလုၣ်ထိးနီၤစူ, အဖီဝါကဝီၤကျိၤ, အသုၣ်ထဲသိးထံမိၢ်တိၤသ့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဖိယာ်လၢအအိၣ်ဒီးအစုၣ်အုၣ်ဘၣ် နၢအခါမၤဘျဲးအလုၣ်, ဖျၢၣ်လီၤလၢတၢ်ပူၤလီၤအလီၤတက့ၢ်. နမ့ၢ်သ့ၣ်န့ၢ်

အချုံ့ဝံ့တိုက်ဘျိုးအိပ်အိပ်နုၤလၢဟံးတမုၢ်ဘၣ်အဂီၢ်လီၤ. ဘဲဆံၣ်ဒီးခဲ
လၢအိပ်ဒီးအသဟီၣ်လၢအမၤဘဲပကီၢ်ပူၤ, မၤအါထီၣ်ဖံးညၣ်သွံၣ်ထံ, ဟ့ၣ်
ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါယံကွဲထူၣ်ပျီတဖၣ်လီၤ.

တ.တအူအတံၢ်

တအူအိၣ်အကလုာ်ကလုာ်ဘၣ်ဆၣ်တအူလၢပုၤသူအါကတၢၢ်မ့ၢ်တအူယံ
ယံလီၤ. အဲအိၣ်ဒီးအသဟီၣ်လၢအကိၢ်ဒီးနၢတၢ်နၢဆံၣ်ဒီးမၤနၢမူထီၣ်ကသူ
ဒီးကိၣ်န့ၣ်လီၤ. တအူဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါတၢ်, ဒီသဒၤယၢတၢ်သးဉာ်အိၣ်တမုၢ်တ
လၢတဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

၁. ချီကလၢထီၣ်တအူ (၄-၅) ကဘျိုး, မိၢ်ကံၢ်ဖိ (၅-၈) ပျၢၣ်အိၣ်ဘၣ်အိၣ်တ
က့ၢ်. နကပၤကထီၣ်စုခိၣ်ကကဆၣ်လီၤ, ဒီးနအိၣ်ကမုၢ်ထီၣ်လီၤ.

၂. ဆံၣ်ကိၢ်ဆံၣ်စ့ၤ, ဆံၣ်ဂီၤ, ယီၤဒုဆါ, တၢ်ခုၣ်ဘၣ် - ချီအိၣ်နီၣ်ဝဲဒီးတအူတ
က့ၢ်.

၃. ခိၣ်သၣ်ယံဆါ - ကူးလီၤတအူတကဘျိုး, ကူးလီၤလၢနၢသက့ၤထံးလီၤ
တက့ၢ်. တၢ်ကိၢ်မ့ၢ်ဒိၣ်ဒီးဆါနးန့ၣ်တစီၢ်ဖိကယုထီၣ်လီၤတၢ်ကွံာ်လီၤ. သွဲၣ်
အိၣ်အသိတကဘျိုး, ကူးလီၤတုၤခိၣ်သၣ်ယံဆါဘျီတက့ၢ်.

၄. လီၤကိၢ်ဒီးတၢ်ခုၣ်ဘၣ်ချီအိၣ်သဘျုၣ်လၢ, တအူ, နီၣ်ဝဲ, ထံသၢခွး, က
ဘၣ်အိၣ်တုၤက့ၤတခွးဒီး အိၣ်အိၣ်တက့ၢ်.

၅. ဝဲဆါအုၣ်ထုး - ကမၤယၢတအူဒီးအုၣ်တၢ်ယၢဝဲဝဲဆါအလီၢ်တက့ၢ်.

ထ.တကွံသ့ၣ်သၣ်(မ့တမ့ၢ်)ကွံစံသၣ်(မ့တမ့ၢ်)မၢ်သၣ်

တကွံသ့ၣ်သၣ်မ့ၢ်တၢ်အိၣ်လၢအဒီသဒၤတၢ်ဆါဂံၢ်ဘါလၢအမၤတံာ်တံာ်ပတၢ်
အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့, ပတၢ်အိၣ်ကၢအိၣ်ခိးန့ၣ်လီၤ.

၁. တကွဲသွပ်သုဉ်အထူး - စံယုဉ်လၢနီဉ်ဝုဒီးဒူးအိဉ်ဖိသုဉ်တက့ၢ်.
ဂုလၢကသံဉ်ထိးကလဲဉ်အဂီၢ်လီၤ.
၂. တကွဲသွပ်သုဉ်အမံ - အိဉ်လၢဂီၤအဆၢကတီၢ်ဒီးကဒူးဟးထီဉ်ဟၢဖၢဘဉ်
ဆၢဘဉ်ကတီၢ်န့ဉ်လီၤ.
၃. တကွဲသွပ်သုဉ်အသံကစဲဉ်ဒူးအိဉ်ထိး - ဂုလၢထိးအထိးကလဲဉ်က
လီၤအဂီၢ်လီၤ.
၄. ကလံၤဂဲၤဒီးဟၢဖၢကျၢၤ - အိဉ်တကွဲသွပ်သုဉ်အမံဖဲအကြးလၢဂီၤလၢ
ဟါဖဲအိဉ်မ့ၢ်ဝံၤအခါတက့ၢ်.
၅. ကလံၤကၢၤယၢ်လၢဟၢဖၢပူၤဒီးကလံၤတလဲၤ - ဆိလီၤတကွဲသွပ်သုဉ်အလဉ်
ပြိကဒံဖိဒီးချီယါယုဉ် အိၤဒီးနီမုဉ်သံသိ(လက်ဖက်စို) တက့ၢ်.
၆. ဝဲအယၢ်လူၤ - ဝဲကူၤဆါ, ဝဲအုဉ်ထူး, ယိတကွဲသွပ်သုဉ်အလဉ်ဒီးအချါ
န့ဉ်ထူးစီနမဲတက့ၢ်.

၆. မိၢ်ကံဖိသုဉ်

- မိၢ်ကံဖိအိဉ်ခံကလုာ်, အဝါဒီးအသူလီၤ. အသူန့ဉ်ဂုၤဒိဉ်တက့ၢ်လၢဖိအိဉ်တၢ်
အဂီၢ်ဒီးကသံဉ်ကသိအဂီၢ်နၢၤကလံၤ, မၤစၢၤကဖုဉ်ဘျဲးတၢ်အိဉ်ဒီးမၤအါ
ထီဉ်န့ၢ်ထံဒီးသွံဉ်လၢပိာ်မုဉ်လၢအအိဉ်လၢမ့ဉ်အူထံးတဖၣ်အဂီၢ်န့ဉ်လီၤ.
၁. တၢ်ဘဉ်တမုဉ်နါအုဉ်ထံယွၤ - ထူးလီၤနခိဉ်ထံလၢမိၢ်ကံဖိသုဉ်တက့ၢ်.
၂. ကူးလၢတၢ်ဘဉ်တမုဉ်အယိ - မၤဘျဲးမိၢ်ကံဖိအသုဉ်ဝံၤကျဲယုဉ်လၢကနဲစီ
ဒီးလုဉ်အိဉ်အီၤတက့ၢ်.

န.ကနဲစီ

ပှၤကညီအဟံၣ်န့ၣ်ဟံၣ်ထၢခဲလၢၣ်ယၢၣ်ယၢၣ်န့ၣ်ဟံၣ်ပလီၤဝဲကနဲစီလၢကသံၣ်ကသီအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ကနဲစီန့ၣ်တၢ်သူအိၤလၢတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါအဂီၢ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

၁. တၢ်ကူး - အိကနဲစီဒီးတယုၣ်သၣ်အထံပဲၤသီးသီးတက့ၢ်.

၂. တၢ်ကူးဖးထီ - မၤကိၢ်ထီၣ်ကနဲစီတနီၤတၢ်ဖးဒိၣ်ဒီးအိအိၤဖဲတချုးမံအဆၢကတီၢ်တက့ၢ်.

၃. ကိၢ်ယုၢ်ဘံး - အိကနဲစီဒီးကျိၢ်န့ၢ်ထံကိၢ်ကိၢ်, မ့တမ့ၢ်ကနဲစီဒီးပနီၤကျဲထံကိၢ်ကိၢ်တက့ၢ်.

ပ.သဘျုၣ်လၢၣ်

၁. တၢ်ဘၣ်တမ့ၢ်, နါအ့ၣ်ထံယုၤ - ဟံးန့ၢ်သဘျုၣ်လၢၣ်တဘျီ, လဲးလၢမ့ၢ်အူဝံၤကျးလီၤလၢနါဒုအဖီခိၣ်တက့ၢ်. ဒီးနကသါထီၣ်ကသါလီၤကမ့ၢ်ထီၣ်က့ၤလီၤ.

၂. တၢ်သါအံး - မၤကိၢ်ထီၣ်(မံၣ်ညးဆီ)ပှၤလီၤလၢနသးနါပှၤအလီၤဝံၤဟံးန့ၢ်သဘျုၣ်လၢၣ်, လဲးဘဲအိၤဒီးမၤထူၣ်ဖျိအိၤသၢပူၤဒီးကျးလီၤလၢသးနါပှၤလီၤတက့ၢ်. နကအိအဂီၢ်ဟံးန့ၢ်သဘျုၣ်လၢၣ်, နီၣ်ဝါခိၣ်လၢၣ်ထွါစီဂ့ၤဂ့ၤဝံၤစံၢ်န့ၢ်အထံ(ဆံးန့ၢ်မိၢ်န့ၢ်ထံဒုးအိအိဒီးအံသၣ်တဖဲဖဲ)

၃. ဖိသၣ်အလီၤကိၢ် - ဟံးန့ၢ်သဘျုၣ်လၢၣ်, သပှၤကမ့ၢ်, အံသၣ်ဖဲအကြးချီအိၤသၢခွးတခွး, ဒုးအိယုၣ်ဒီးမိဆိးကိၢ်ထံထံမိၢ်တၢ်ချံဝံၤမၤထီၣ်အကပၤ.

၄. တၢ်ပူၤလီၢ်ပူၤကျဲ - သုကဆိုတၢ်ပူၤလီၢ်ဝံၤမၤကိၢ်ထီၣ်သဘျုၣ်လၢၣ်ဒီးကျးလီၤလၢအဖီခိၣ်တက့ၢ်. အပူၤလီၢ်အထံကဟဲထီၣ်က့ၤလီၤ.

၆. ထိနိဉ်ဝု

ထိနိဉ်ဝုမ့တၢ်အိဉ်လၢဟ့ၣ်ဂံၢ်ဟ့ၣ်ဘါပှၤဒီးဂ့ၤစ့ၢ်ကိးလၢကသံၣ်အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

၁. ဟၢဖၢကျါ - အိဉ်သၣ်မိၤကျါသၣ်အထံဒီးနိဉ်ဝု, အံသၣ်ခၢ်အါအါဟၢဖၢကဟးထီၣ်လီၤ.

၂. ဟၢဖၢဝံၣ်တကံး - ချီအိတအ့ဒီးနိဉ်ဝုတက့ၢ်.

၇. ဒီးကဉ်

၁. တၢ်သးဘံးတၢ်ကူး - ဒီးကဉ်အဖံးဘၣ်ယုကမူၣ်န့ၣ်ယါယုၣ်အီၤလၢတအ့ထံ, ကွဲစီ, ကနဲစီဒီးပမ့ၢ်အိအီၤန့ၣ်ကမၤဘျါတၢ်သးဘံးဒီးတၢ်ကူးတၢ်ဆါန့ၣ်လီၤ.

၂. ကိာ်ယုၢ်ယုထီဒီးသ့ၣ်ဖး - ဒီးကဉ်အဖံးဘၣ်န့ၣ်စုၣ်လီၤလၢထံကျါဒီးသ့သ့ၣ်ပကိာ်ပူၤလၢထံအဝဲန့ၣ်တက့ၢ်. ကမၤဘျါပကိာ်ယုၢ်ယုထီဒီးသ့ၣ်ဖးအတၢ်ဆါလီၤ.

၃. တၢ်အစုၣ် - နမ့ၢ်စံၢ်န့ၢ်ဒီးကဉ်လၢ်အထံဒီးအီၤလီၤအီၤန့ၣ်ကမၤဘျါတၢ်မူၤတၢ်ဘျိးဒီးပံၤဝါအစုၣ်အပျါတဖၣ်လီၤ.

၈. ကမၤခၢ်

၁. ခိဉ်မူၤနီၤမူၤ - နမ့ၢ်နၢၤသြူးကမၤခၢ်ဖိန့ၣ်ကမၤလီၤမၢ်ကွံာ်ခိဉ်မူၤနီၤမူၤန့ၣ်လီၤ.

၂. စုဆၢခိဉ်ဆၢဆါ - ကမၤခၢ်ဖံးလၢအလဲပူၤတကထၢန့ၣ်နမ့ၢ်ဂူၣ်ဖူလီၤဖဲနစုဆၢခိဉ်ဆၢဆါအလီၢ်န့ၣ်ကမၤဘျါနစုဆၢခိဉ်ဆၢဆါလီၤ.

၃. မဲဆါ-ကမါခပ်အဖုံးနှင့်နမ့်ချီထံသားတရားဒီးကမါအီလီနှင့်ကမါဘျါမဲဆါလီ။ ဟံးန့ၣ်ကမါခပ်အလပ်, ဟံးအီစိုးစိုးဝံတီဘျးအီလုာ်ဒီးအံသပ်တက့ၢ်. နမ့်ထူးနဲမဲကိးနံလၢတၢ်ကမုၢ်အံၤန့ၣ်ကမါဘျါကွံာ်မဲယၢ်, မဲဆါတၢ်ဆါမဲလၢာ်ဝံနဲမဲကဝါနဲမဲကခၢပ်ထီဘိလီ။ ကမါခပ်အဘိယံန့ၣ်နမ့်ထူးအီလၢနဲမဲကဆူးကိးနံဒီးန့ၣ်ကမါလီၤမၢ်ကွံာ်နဲမဲအယၢ်တဖၣ်လီၤ.

၄. တၢ်သးယု- တၢ်သးယုအယုထီ, တၢ်သးယုဘၣ်စိၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအနးဒီးအဖံန့ၣ်နမ့်မၤဘျးကမါခပ်အဒီးဟံးလီၤလၢအဖိခိၣ်န့ၣ်မၤဘျါတၢ်သးယုသ့လီၤ.

ဃ. ခိခါသၣ်

၁. တၢ်အဆၢညး- ခိခါသၣ်အစၢ်န့ၣ်စံာ်န့ၣ်အထံဒီးအထံန့ၣ်သၣ်လၢမ့ၣ်အူကပၤလၢၤလၢၤဖိဒီးနမ့်ဖူလီၤလၢတၢ်ဆါအလီၢ်န့ၣ်ကမါဘျါတၢ်အဆၢညးလီၤ.

၂. ကိာ်ယုာ်ညးတၢ်ဆါ- ခိခါသၣ်န့ၣ်မၤယုအီၤယုယုဝံနမ့်ဂုာ်ဖူလီၤအီၤလၢကိာ်ဘိလီၤန့ၣ်ကမါဘျါကိာ်ယုာ်ညးတၢ်ဆါလီၤ.

အဆၢဒိၣ်(၅) တၢ်ယံတၢ်လၢဟဲလၢဖၣ်ကပူၤ

ပုၤကိးဂၤဒီးအဲၣ်တၢ်ယံတၢ်လၢဒီးတၢ်ယံတၢ်လၢန့ၣ်မ့ၢ်တၢ်လၢအမၤမုာ်ပသးန့ၣ်လီၤ. ဒ်ပနီၢ်ခိလိၣ်ဘၣ်တၢ်ယံတၢ်လၢအသိးပနီၢ်သးစ့ၢ်ကိးကဘၣ်ယံလၢဝဲ န့ၣ်လီၤ. လၢနီၢ်ခိအတၢ်ယံတၢ်လၢအဂီၢ်ပမ့ၢ်ဘၣ်ပူၤလၢာ်ကျိၣ်လၢာ်စ့မးပကဂ့ၤထီၣ်န့ၣ်

တမ္းဘၣ်. ပမ္းသ့ၣ်ညါသူတၢ်လၢအအိၣ်လၢဖၣ်ကပူၤတဖၣ်န့ၣ်ဒီးကမၤစၢၤ ပှၤလၢကျဲအါဘိန့ၣ်လီၤ. လၢပနီၤခိကပံလၢအဂီၢ်ပကဘၣ်ကွၢ်ထွဲပနီၤက စၢ်အတၢ်ကဆဲကဆိ, ပျၢ်မဲၣ်ပျၢ်နါ, လုၣ်ထံလုၣ်နီ, ခွဲခိၣ်ကဆဲကဆိဝံၤမၤ န့ၣ်နီၤကစၢ်အတၢ်ဟူးတၢ်ဂဲၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပကဘၣ်အိၣ်စ့ၢ်ကိးထံကဆဲကဆိ အါအါဒီးအိၣ်တၢ်ဒီးတၢ်လုၣ်လၢပသ့ၣ်ထံဖဲညါကဂ့ၤအဂီၢ်လီၤ. တၢ်ဟံၣ်ဖျါ ထီၣ်ဝဲတၢ်ကိတၢ်ခဲတနီၤလၢပိၣ်မုၣ်တဖၣ်ညိၣ်န့ၣ်ထံၣ်ဘၣ်ဝဲဒီးတၢ်မၤဘျါမၤဂ့ၤ ထီၣ်အိၤသ့ခိဖျါတၢ်သူတၢ်လၢအညိၣ်န့ၣ်အိၣ်လၢဖၣ်ကပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ထဲတ မံၤပကဘၣ်ခုၣ်ဒီးနမၤထွဲတၢ်လၢလၢတဖၣ်အံၤအခံကသ့အဂီၢ်လီၤ.

၁.သယံဒီးမိၤကျိၢ်သၣ် – ဟံးန့ၣ်မိၤကျိၢ်သၣ်တလိၣ်ထၢန့ၣ်လီၤထံတစဲဒီးစံၢ် လုၣ်ထံဒီးအိၤဟံၣ်ပံၤကျဲကျိၢ်လုၣ်ဒီးသယံကမူၣ်ဝံၤထူးအိၤလၢနနီၤကစၢ်ဒီတ ဂၤ, မ့တမ့ၢ်နစုနီၣ်လီၤတက့ၢ်. နမ့ၢ်မၤဒ်အံၤအါဘျီဒီးနညၣ်ကဝါဒီးနဖဲန ညၣ်ကဘျုးကဆုၣ်ထီၣ်ဝဲလီၤ.

၂.မံၤသံၣ်ကျိၢ်– ဖူတလီဝါဒီးမၢ်နးသၣ်တက့ၢ်. ဖူအိၤအါနံၤအါသိဒီးန မံၤသံၣ်ကျိၢ်တဖၣ်ကဟါမၢ်ကွံၣ်လီၤ.

၃.မံၤအသိထီၣ်– ဟါခိလီၤဖဲနကမံၤအဆၢကတီၢ်ဟံးန့ၣ်ပနီၤကျဲသၣ်အထံဖူ လီၤလၢနမံၤသၣ်အလိၤဟံၣ်ဃုထီထီၣ်အိၤဝံၤပျၢ်ကွံၣ်လၢထံတက့ၢ်.

၄.မံၤဖျၢၣ်သ့ထီၣ် – ဖဲနမံၤသၣ်ဖျၢၣ်သ့ထီၣ်အခါတဘၣ်ဆံးနါစိၤတဂ့ၤ. ဟံးန့ၣ်ထံဒီးပျၢ်ကွံၣ်အိၤလၢထံကဆဲကဆိလၢဂီၤလၢဟါတက့ၢ်. ဣၣ်န့ၣ်မိၤကျိၢ် ဘုၣ်ဝံၤဖူလီၤအိၤလၢနမံၤသၣ်အလိၤတက့ၢ်. တၢ်ဖျၢၣ်သ့ထီၣ်ပှၤန့ၣ်ခိဖျါလၢ ပအိၣ်တၢ်အိၣ်တဖၣ်လၢအသိအိၣ်အါမ့တမ့ၢ်တၢ်အိၣ်လၢအကိၢ်ဒီးပဟၢဖၢ တလဲၤဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်ဘၣ်အယိန့ၣ်လီၤ.

၅. မ်သ်ဘျကဆုၣ်- ဟံးန့ၣ်ဆိဒ်တဖျၢၣ်, မၤန့ၣ်ထဲအတကီၤဝါဝံးဆံး
န့ၣ်လီၤပနီၣ်ကျဲသ့တက့အထံဒီးကျဲကျိယုၣ်အီၤတၢၤအသဘွဲထီၣ်တက့ၢ်.
သ့စီကွံာ်နမ်သ်ဒီးထံကဆိဝံၤဖူဆိဒ်လၢနကျဲကျိဟ်စၢၤလၢနမ်သ်
ဒီးတဘျုးအလီၤတက့ၢ်. ဝံၤအလီၤခံဟံးန့ၣ်ဘဲဒီးမၤကဘျုးလၢနအီၤဝံၤစုၣ်လီၤ
အီၤလၢနဆိဒ်အထံလၢနကျဲကျိဟ်စၢၤအီၤအပူၤဒီးကျးလီၤအီၤလၢနမ်
သ်အဖီခိၣ်တက့ၢ်. အိၣ်တၢၤနမ်သ်ယုၣ်ထီၣ်ဂ့ၤဝံၤအိးထီၣ်ကွံာ်ဘဲတဖၣ်က
ယိကယိတက့ၢ်. နမ်သ်အသံၣ်အမူး, ဒီးတၢ်ကိၣ်လိၣ်လၢနနဒ်ဖီခိၣ်တဖၣ်
ကဟဲဟ်ထွဲဘဲအခံလီၤ. ဝံၤပျၢၣ်ကွံာ်နမ်သ်လၢထံကဆိတက့ၢ်.

၆. မ်သ်ခုၣ်ဒီးကဆိ- ဟံးန့ၣ်ဒ်သ်တဖျၢၣ်ခံဖျၢၣ် (အဒိၣ်တဖျၢၣ်မ့
တမ့ၢ်အဆံးခံဖျၢၣ်) ကူးလီၤအီၤကဘျးဒီးဖိဒီးကျးလီၤအီၤလၢနမ်သ်အဖီ
ခိၣ်တက့ၢ်. ဒ်သ်အထူးကဆူးထီၣ်ကွံာ်တၢ်ဘၣ်အၢဘၣ်သီလီၤ. ဒ်သ်လၢ
အိၣ်ဒီးအထူး, မၤခုၣ်လီၤနမ်သ်ဒီးဖဲနပျၢၣ်ကွံာ်နမ်သ်လၢထံကဆိအခါ
နကသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢနမ်သ်ကဆိထီၣ်တဘျီယီၣ်န့ၣ်လီၤ.

၇. ဖံးညုၣ်ဒီးမ်သ်ကပုၣ်- ဟံးန့ၣ်တကီၤဆံၣ်သၣ်(၃)ဖျၢၣ်ဆိလီၤအီၤ
ကဘျးဒီးမၤဘျးအီၤတက့ၢ်. ဝံၤဖူအီၤလၢနမ်သ်လီၤ, ဟ်အီၤတစီၤဖိဝံၤပျၢၣ်
က့ၤအီၤဒီးထံကဆိတက့ၢ်. နကီၢ်ဘိနစုနခိၣ်သ့တဖၣ်စ့ၢ်ကိးနမၤအီၤဒ်န့ၣ်အ
သိးသ့လီၤ.

၈. ခိၣ်သူဂ့ၤ- ပမ့ၢ်ပံၤဘၣ်တၢ်ပံၤ ခိၣ်လၢအဂ့ၤမးပခိၣ်သူကဂ့ၤန့ၣ်တမ့ၢ်ဘၣ်.
ပကြးပံၤပခိၣ်အစ့ၤကတၢ်တနွံ(၂-၃)ဘျီဒီးခွံပခိၣ်ကဆွဲကဆိန့ၣ်လီၤ. လၢ
ပကမၤတၢ်ပံၤခိၣ်အဂီၢ်တၢ်လၢပလိၣ်ဘၣ်မ့ၢ်ဝဲဟုထံ, တယီၢ်(သရီၢ်), ဖုဆံၣ်
သၣ်, ဖိဂံၢ်ဂီၤ, ဖိဂံၢ်ဝါ, သလီၤဂီၤ, သလီၤဝါ, ပနီၣ်ကျဲသ့, ပရးသၣ်တဖၣ်လီၤ.
ဟံးဟုထံ, ဝံၤတီၢ်သဘျးသရီၢ်ဒီးထၢန့ၣ်လီၤလၢဟုထံကျိတက့ၢ်. ထၢန့ၣ်ဖုဆံၣ်

သည်ဒီးပနီကျသည့်အဖျဉ်တဖျဉ်တကွၢ်. နမ့ၢ်အဲၣ်ဒီးမၤအါထီၣ်တၢ်နၤမူထၢန့ၣ်
လီၤဖိဂံၢ်ဂီၤ, ဖိဂံၢ်ဝါဒီးဂူၢ်ထၢန့ၣ်စ့ၢ်ကိးဒီးတလီၤဂီၤတလီၤဝါတကွၢ်. နကမၤန့ၢ်
တၢ်ပံၤခိၣ်လၢအနၤမူဒီးဂ့ၤကတၢၢ်လၢနခိၣ်သူအဂီၢ်လီၤ. ဟုထံမ့ၢ်တၢ်လၢအမၤ
ခုၣ်လီၤနခိၣ်သူအဂီၢ်ခိၣ်ထံးဒီးပနီကျသည့်, ပရၢးသၣ်တဖျဉ်ကမၤဟါမၢ်ကွံာ်
ခိၣ်သဘံတဖျဉ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ်လီၤ.

၉. ခိၣ်သူဘူသလါ- ဟံးန့ၢ်သဘျုၣ်လၢတၢ်ဘျးအိၤဝံၤအထံန့ၣ်ဖူအိၤလၢ
နခိၣ်လီၤတကွၢ်. ဟံးန့ၢ်ပနီကျသည့်အချံတၢ်ဘျးယါယုာ်အိၤလၢထံဝံၤဖူအိၤလၢ
နခိၣ်သူခိၣ်ထံးတကွၢ်. လၢနကဖူနခိၣ်လၢယီၤသိအလီၢ်န့ၣ်ဖူအိၤလၢနံၣ်သိ
ထံတကွၢ်.

၁၀. နိးဖံးသွံးဃုထီ - ဖဲနနိးဖံးသွံးအခါဟံးန့ၢ်တကီၤဆံၣ်သၣ်အမံၤဂီၤအညၣ်
ဒီးထူးနနိးဖံးလၢဂီၤလၢဟါတကွၢ်. နထးခိၣ်ဖံးသွံးကဟါမၢ်ကွံာ်လီၤ.

၁၁. နိးဖံးဃဲဖး,ထးခိၣ်ဃဲဖး- ဖဲနဖိမ့ၤအခါမၤန့ၢ်မ့ၤသဘဲဒီးဖူအိၤလၢန
နိးဖံး(ထးခိၣ်ဖံး) ဘုၣ်လီၤတကွၢ်.

၁၂. မဲာ်ဖံးသွံး- မ့ၣ်လိၣ်ဘိတနီၤနီၤသူတၢ်ဖူမဲာ်အါတလၢဒီးတုၤအတသူဝဲ
လၢၤဘၣ်ဒီးကဲထီၣ်မဲာ်ဖံးသွံးတဘၣ်ဆၢဘၣ်ကတီၢ်လီၤ. ဟီၢ်မ့ၣ်တနီၤလၢတၢ်ဂံၢ်
စၢ်ဘါစၢ်တနီၤနီၤအယီၤအမဲာ်သၣ်ဖျါဟ့ၢ်ဒီးသွံးဝဲလီၤ. ကျဲလၢအဂ့ၤကတၢၢ်ဆံး
လီၤပနီကျသည့်အထံ, ဖူအိၤလၢနမဲာ်သၣ်ဒီးနကိာ်ဘိလီၤတကွၢ်. အခိၣ်ထံးန
မဲာ်သၣ်ကကီၤသနၣ်ကတဲထီၣ်တၢ်ကီၤတၢ်ခဲနီၤတမံၤဘၣ်. ဝံၤမးဖူအိၤလၢတၢ်
ဖူမဲာ်(သနးခါ)လၢနကျဲၣ်အိၤန့ၣ်တကွၢ်. နမ့ၢ်ကျဲးစးမၤဒ်အံၤစ့ၢ်န့ၣ်ဒီးနမဲာ်သၣ်
ကဟဲဖျဉ်ဆၢထီၣ်က့ၤန့ၣ်လီၤ.

မိပကမ္ပာပုတဖၣ်လၢအသံလၢလၢနီၣ်ခိးနီၣ်သးခံမံလၢတက့ၢ်. တၢ်ယံတၢ်
လၢကအိၣ်ဒီးပုအဂီၢ်ပကဘၣ်အိၣ်ဆူၣ်အိၣ်ချ့. ပုဒီးတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါစ့ၢ်ကိးန့ၣ်
လီၤ. န်သိးဒီးပကပုဒီးတၢ်ဂံၢ်တၢ်ဘါအဂီၢ်ပကဘၣ်သ့ကတဲာ်ကတီၤပသးပ
ကဘၣ်အိၣ်ဒီးတၢ်ကဆဲကဆိ. အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢအန့ၢ်ဘျုးန့ၢ်ဖျိၣ်ဒီးပတၢ်အိၣ်
မူလဲၤက့ၤဖံးမၤကပုဒီးတၢ်သ့ၣ်ဖံးညိန့ၣ်လီၤ. အန့ၢ်မး, ပကအိၣ်မူဘၣ်တၢ်
အိၣ်မူလၢအပုဒီးအလၢအပုၤန့ၣ်လီၤ.

တၢ်လၢထးတဖၣ်န့ၣ်မ့ၢ်ဒၣ်တၢ်ဟ်ဖျါထီၣ်က့ၤပပုၤကလုာ်ကညိဖိတဖၣ်အ
တၢ်သ့တၢ်ဘၣ်လၢအမ့ၢ်တၢ်ဖံးအိၣ်မၤအိၣ်အကျဲကပူၤ, တၢ်က့ၢ်ထွဲဟံၣ်ယီ, တၢ်ဖိအိၣ်တ့ၤအိၣ်,
ကသံၣ်ကသီဟဲလၢဖၣ်ကပူၤတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ပဂံၢ်ကျဲးစး
ဟ်ဖျါထီၣ်ပုၤပစုထုးဒီးနီၣ်ပလုသ့ၣ်ညါအီၤန့ၢ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ပကညိဖိကိးဂၤပ
အိၣ်ဒီးမူဒါဖးဒိၣ်လၢပကကွဲးက့ၤတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်တဖၣ်အံၤဒီးဟ်က့ၤအီၤဒ်အ
မ့ၢ်ပမိၢ်ဟ်ဖံးပုအတၢ်ဟ့ၣ်သါပုၤန့ၣ်လီၤ.

❖❖❖ ကတၢ်လံ ❖❖❖

- လံာ်လၢတၢ်ဒီးသန့ၤအီၤတဖၣ်
၁. သရၣ်မုၢ်လဲၣ်-“ပုၤကညိအတၢ်အိၣ်တၢ်အီ”
၂. ဘျုးဒဲၣ်ကညိဖိမုၢ်ကရၢ-“ဟံၣ်ကစၢ်မုၢ်တၢ်ကူၣ်သ့”